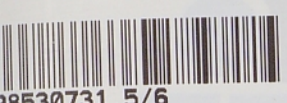

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIZNICA

67

I 117 986 1983

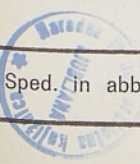
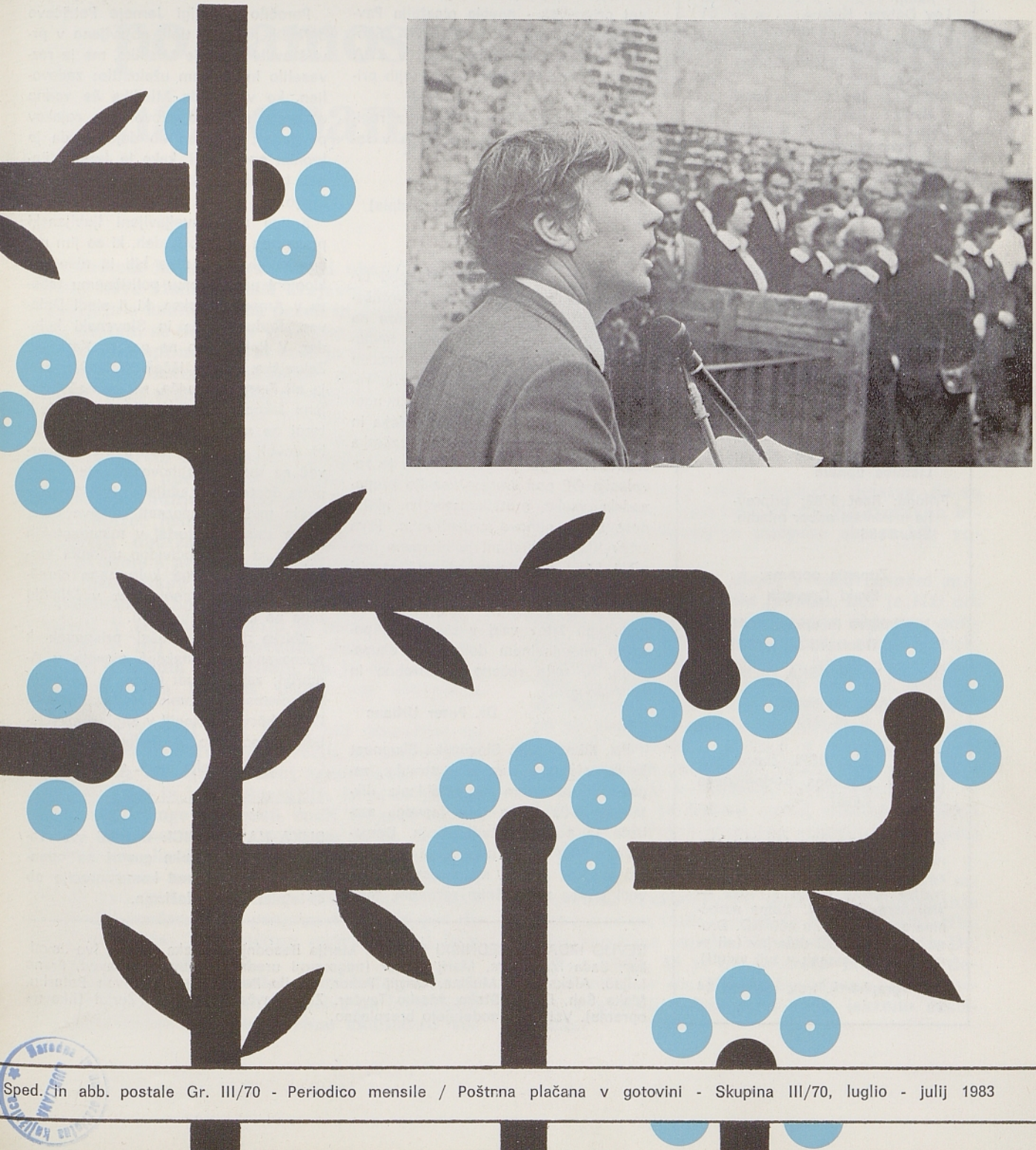
98530731, 5/6

COBISS

5-6

1983

MILADIRKA

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

LETO XXVII - ŠTEV. 5/6

KAZALO

Potrjena volja po samostojnem političnem nastopanju Saša Martelanc: Matica in vijak	61
Pavle Zidar: Kamenjača v Benečiji	62
Lev Detela: Kača	63
Marija Rus: Pesnikov poslednji sonet	64
Alojz Rebula: Borisu Pahorju ob 70-letnici	65
Anton Kufolo: In večno šumi Nadiža (20)	66
Milan: In vzel jih je s seboj v samotni kraj	67
Mogoče ne veste, da...	68
Pavle Merku: Bazovica	69
Pod črto: Ob novomašniški številki Družine	70
Antena	71
Staro in novo	72
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Milka Hartman; Andrej Kokot; Valentin Polanšek)	73
Ocene (Boj za svobodo slovenskega šolstva na Primorskem; Bibliografija slovenskega periodičnega tiska v Italiji; Devin - dom Lepe Vide)	74
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh; Listnica uprave	75
Priloga: Rast 9/83; pripravlja uredniški odbor mladih. Str. 33-36	76
	79

Zunanja oprema:
Evald Crevatin

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 1000 lir. Celoletna naročnina za Italijo 8.000 lir: nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 400 ND. Druge države 12 US dolarjev (ali enakovreden znesek v tuji valuti).

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

PISMA MLADIKI

Podpisani Vaš naročnik Vam v prigrubu pošiljam bančni ček za \$ 20 (dvajset amer. dolarjev) za pokritje moje naročnine Vaše revije Mladike.

Zelo sem zadovoljen z njo. Včeraj popoldne sem prejel št. 2-3 1983. Prvo, kar sem v njej prebral, je bil nagrajeni prispevek - novela pisatelja Pavleta Zidarja »NA POTI V EMAVS«. Škoda, da ima revija med nami v ZDA tako malo naročnikov! Vrsti svojih prijateljev jo dam rad v branje.

Priloženi ček Vam pošiljam z registrirano pošto. Upam, da boste v redu prejeli.

Lepo pozdravljeni!

Hvaležni (sledí podpis)

POD ČRTO

Opombe v Mladiki 2-3/1983 pod črto v zadevi revolucije v formi vprašanja »za mlajše bralce ni odgovora na vprašanje, zakaj je prišlo le do samobrambe in kje so podatki o načrtih in delu proti tuji zasedbi« so mi rečeno neposrečene. Prvič je lahko ugotoviti, da so bili četništvo, sokolska in slovenska legija prisotni od začetka zasedbe. Drugič je poznano, da je revolucija OF pod smrtno kaznijo prepovedala vsako protiokupatorsko aktivnost izven njihove organizacije. Prva žrtev VOS v Ljubljani je bil ravno četniški (J.E.) organizator. Tretjič staviti vprašanje delu naroda, ki je utrpel tako strašno tragedijo, zakaj ni dal še nadaljnjih žrtev vsaj v začetku v povsem nesmiselnem delu proti okupatorju, je mi rečeno nepotrebno in že malo grobo.

Dr. Peter Urbanc

P.s. mimogrede: Slovenska Skupnost je demokratska zamejska stranka, zagovarja pluralizem etc. Odklanja diktaturo. Toda poleg tako jasnega stališča je potrebna tudi akcija. Demokracija brez akcije namreč je malo ali nič vredna. Nihče ne zameri, da se vodi dialog z matičnim režimom, toda

do danes še ni bilo slišati javne kritike (izjema polog za potovanje) s strani te stranke glede matičnih razmer. Narod to čuti, tako taktiziranje odklanja na tih način pri volitvah ali pri odstopanju od slovenstva.

NAŠI NA TUJIH TLEH

Poročilo o knjigi Jerneje Petričeve o Naših na tujih tleh, objavljeno v prvi številki letošnje Mladike, me je razveselilo in obenem užalostilo: zadovoljen, ko vidim, da Mladika še vedno opozarja na delo slovenskih rojakov po svetu; žalosten ob dejstvu, da je kronist spregledal, kako je Jerneja Petrič izbirala in izbrala pisce za antologijo.

Knjiga sledi uveljavljeni ljubljanski praksi, da molči o ljudeh, ki so jim nesprejemljivi, ker niso bili in niso naklonjeni naprednemu političnemu taboru v Ameriki. Praksa, ki ji sledi Delavec, Rodna gruda in Slovenski kolektar. V knjigi zato ne najdeš Kazimira Zakrajška, zaman iščeš Karla Mauserja ali Franka Bukviča, ne ujameš Marjana Jakopiča ali Teda Kramolca. Molk torej ne sloni na tem, da ti pisci ne bi dovolj in dovolj dobro pisali, marveč na tem, da njihovo pisanje danes nima dostopa v Ljubljano. Petričeva je imela možnost spoznati njihova dela, ko je zbiral material v minnesotskih arhivih, a se je očitno uklonila krojiteljem današnjega kulturnega ozračja v Ljubljani. Ocenjevalec v Mladiki tega ne bi smel prezreti.

Zbirka je dobrodošel prispevek k poznavanju slovenskega pisanja v Ameriki; zajema tudi pisce, ki ne pišejo slovensko (Adamič, Modič, Prosen). Ob Gobčevi antologiji v angleščini (Gobetz - Donchenko. Anthology of Slove-

Dalje na 3. strani platnic

SLIKA NA PLATNICI: Deželni svetovalec dr. Drago Štoka govori na odprtem strelišču med komemoracijo ob 40-letnici padca fašizma.

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Marija Besednjak, Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc, Franc Mlajč, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Marko Tavčar, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Potrjena volja po samostojnem političnem nastopanju

Medtem ko se rimski krogi ubadajo s problemi nove vlade in naši krajevni politiki razpravljajo o koalicijah na deželi in drugih upravnih enotah, se Slovenci veselimo nove injekcije poguma in optimizma, ki smo jo dobili z 10.500 glasovi za Slovensko skupnost na deželnih volitvah. Brez sramu lahko priznamo, da smo bili poguma potrebni, ker se je naša manjšina znašla v težki situaciji zaradi novega divjanja desnice in zaradi nemarnosti vsedržavnih strank. Zato je bila upravičena bojazen, s katero smo spremljali zadnjo volilno preizkušnjo. Vsem je bila namreč jasna nujnost, da mora Slovenska skupnost obdržati svoje politično zastopstvo, ker je samo s prisotnostjo slovenskih samostojnih zastopnikov v deželni svet zajamčeno nadaljevanje boja za uveljavitev slovenskih zahtev. V tem prepričanju je torej SSK šla zavestno v boj brez posebnih polemičnih osti, ampak z jasnim opozorilom, da je od junijskega glasovanja odvisna usoda vse slovenske manjšine.

Slovenci, vsaj tisti, ki so bili dosegljivi za tak klic, so pozitivno odgovorili na poziv SSK, ki je le za las zgrešila svoj zgodovinski volilni rekord. Tudi ta je bil dosegljiv, če bi se bili ob malo večji dogovorjenosti znali izogniti nekaterim nerodnostim na Goriškem in če bi znali še bolj krepko izraziti načelo skupnosti. Toda nič ne de, to naj bo cilj prihodnjih nastopov, saj je zadnji dokazal, da je slovenska stranka z izrazito nacionalnim programom našla pot do novih volivcev. Ti so očitno razumeli, kaj je v tem trenutku potrebno.

Zadovoljstvo za dosežene rezultate pa še ne pomeni, da Skupnost lahko počiva na lovorikah: kot prvo stvar bo treba skrbno analizirati vo-

lilne izide, ker so nekateri rezultati zaradi istovrstnosti političnih in upravnih volitev ponekod protislovni in jih ni lahko razložiti. Ponekod naprimer ni niti jasno, ali so volilci povsem razumeli navodila stranke. Zelo verjetno je tudi, da je prišlo do kar izdatnega pretakanja glasov iz ene stranke v drugo in z enega kandidata na drugega. Ta pojav daje misliti, da dejansko obstaja še neka rezerva slovenskih volivcev, ki jih SSK lahko še pritegne.

V preostalem velja poudariti dejstvo, da so slovenski kandidati tudi na drugih strankah bili deležni zadovoljive podpore slovenskih volivcev.

So pa te volitve, zlasti v vsedržavnem merilu, nemalo presenetile javnost, ker je KD doživela zapoznelo kazen za svojo objestno politiko. Pozitivno je tudi naraščanje malih strank, medtem ko so komunisti — kljub vsem naporom — komaj obdržali svoje položaje, oziroma so celo nazadovali. Če so v taboru KD šokirani, pa so zagotovo razočarani socialisti, ki so povzročili predčasne volitve v prepričanju, da bodo deležni podobnega skoka kot v zadnjih letih socialisti v Franciji, Španiji in Grčiji. V Trstu pa so se listarji začeli vendarle vračati v strugo običajne krajevne stranke z izključno krajevnimi ambicijami.

Kot prepričani slovenski demokrati in zagovorniki samostojnega političnega nastopanja Slovencev na vseh ravneh se tudi uredniki Mladike veselimo uspeha Slovenske skupnosti. Dr. Dragu Štoki, ki je bil ponovno izvoljen v deželni svet, in dr. Mirku Špacapanu, izvoljenemu v goriški pokrajinski svet, iskreno čestitamo.

MATICA IN VIJAK

Po majskih zamejskih dnevih v Ljubljani

Odlična zamisel, dobra izpeljava, pokvarjen finale: takšni se nam že iz odmaknjenosti zdijo majski Kulturni dnevi Slovencev iz Italije, ki so osrednji Sloveniji prinesli na ogled in v presojo (ter v cenzuro) kulturne dosežke zamejstva, ob njih pa vse aspekte boja za narodnostni obstanek.

Slikarska razstava, literarni večer, dramska predstava, pevsko-folklorni večer in nazadnje še okrogla miza z globalnim pogledom na slovensko eksistenco za mejo so v štirih zaporednih večerih podali več kot informacijo. Bila je to že kar antologija ustvarjalnosti, ki živi iz zvestobe in odgovornosti.

Da se v kozmodromskih razsežnostih in osvetljavah Cankarjevega doma nismo čutili izgubljeni, nam je nehote pomagalo občinstvo, ki ga tudi ni bilo dosti več kot gostov. Toda prisrčnost, ki je žarela iz polzasedenih dvoran, je očitno kazala, da praznih sedežev ne gre pripisati le brezbriznosti ali sezonski utrujenosti. V moč učinkovitega reklamiranja in gostiteljskega ponosa namreč verjamemo ravno dovolj, da smo nad tema — in ne nad čim drugim — malo podvomili.

ČAR PLURALIZMA

Ta bežna senca pa ni skalila svečanega razpoloženja, ki smo ga »Slovinci iz Italije« občutili tudi zato, ker smo prvič po vojni doživeli tak skupen nastop, ki je pravično upošteval vso našo nazorsko in idejno razvejanost. Obe zamejski krovni organizaciji, Slovenska kulturno gospodarska zveza in Svet slovenskih organizacij, sta s tem sprožili nekaj, kar bi lahko bilo novo poglavje v našem nelahkem sporazumevanju. Precedens je tu, pravico imamo pričakovati, da ni šlo za enkratno parado.

Že omenjena razvejanost — pravimo ji tudi pluralizem — je očitno imponirala ljubljanskemu občinstvu. Bila mu je interesantna. To je prišlo najočitneje do izraza med sklepom okrogle mize, kjer so diskutanti lahko nedvoumno začutili, da jih obdajajo zelo pozorni poslušalci. V zamejskih problemih in polemikah so zaznali tudi marsikaj splošno slovenskega.

Izza okrogle mize so prihajale izpovedi in pričevanja o narodnostni ogroženosti. Nepoznani ali nesluteni detajli so slovenskemu osred-

ju govorili o težkih pravdah za materinščino, za enakopravnost in za obrambo pred asimilacijo. Žaromet je posvetil v stiske in upe, v veselja in razočaranja, v zmage in poraze skupnosti na robu narodovega telesa. Iskrena spravevanja o vzdržljivosti, raznoliki pogledi na najboljše možne rešitve, vmes pa tudi očitki za napačne poti in zgrešene metode — vse je bilo na debati, ki pa se je le usmerila v neizogibni, prepričani sklep: vztrajali bomo, in pri tem nam modro pomagajte.

Izza okrogle mize pa so prišle tudi neprijetne resnice. Rečeno je bilo, da se zamolčuje zasluga, ki jo imajo za rast slovenstva v zamejstvu tudi povojni politični emigranti; poudarjena je bila misel, da mnogokrat ledeni molk obide kulturna prizadevanja skupnosti s katoliškimi ali kako drugače »neuvrščeni« predznakom; slišali smo očitek, da ima uradna Matica dvojno merilo pri podpiranju sorojakov za mejo.

Pri tem se je vnela polemika, ki pa kljub kaki ostrini ni pokvarila večera. Nasprotno, človek je imel občutek sproščenosti, ki sledi kresanju idej, zlasti še, ko čutiš za vsem prizadetost, ne glede na izhodišča in prepričanja. In dvorana je začutila, da pred seboj nima zanesenjakov, marveč ljudi z argumenti in s slovensko zaskrbljenostjo, ki nazadnje ni vedno in samo zamejska. Ni bilo treba čakati na konec večera in na kasneje ujete komentarje, da si doumel to razpoloženje.

INCIDENT

V to vzdušje napeto zanimivega brnenja pa je posegla primitivna roka in določila, da je treba odstraniti nekatere publikacije z razstave zamejskega tiska v preddverju Cankarjevega doma. Tako so tik pred zaključnim večerom izginili izvodi Katoliškega glasa ter leposlovne knjige Vinka Beličiča in Franca Jeze.

Odgovornost za dejanje si je prevzelo vodstvo Cankarjevega doma, domislico pa je utemeljilo s protesti nekakšne »vznemirjene javnosti«, ki je v listu in avtorjih prepoznala sovražnika družbenopolitičnega sistema v Jugoslaviji. Podano pojasnilo je bilo tako izčrpno, da je navajalo celo marsikomu še neznano po-

drobnost o težnjah po neodvisni slovenski državi.

Udeleženci okrogle mize — incident je dozorel ob oni priložnosti — so samovoljno odstranitev publikacij obsodili ne glede na svojo opredeljenost. Isto se je kasneje zgodilo v komentarjih skoraj vseh zamejskih občil, pa tudi v matičnih smo zasledili prej pomisleke kot opravičila.

Takih posegov v svetu, kjer nam je usojeno živeti, ne poznamo. Zato je mrzla prha postala ledena, ko smo spoznali, da smo se bili prezgodaj in naivno veselili širine, ki pa je trajala le tri dni, skoraj po pomoti ...

S praznika smo se zato vračali čez mejo z neprazničnimi vprašanji: Je bil to sploh incident ali pa smo se srečali z neko normalno metodo? In če je bila ta, zakaj tridnevna zamuda? Smo se torej srečali še z nečim drugim, morda z merjenjem moči med kakorkoli diferenciranimi silami za zapletenimi kulisami? Predvsem pa: kdo in zakaj je dopustil, da se je ena skupina gostov znašla v zadregi, druga pa v novih dvomih? Kakšna zmaga — kogarkoli že — je to?

Čustva, ki so spremljala tako imenovano »našo stran« pri snovanju in izvedbi ljubljanskega obiska, so dovolj globoka, da prepuščamo analizo gornjih vprašanj tistim, ki strokovno merijo politično temperaturo v matični domovini. V nas so sprožila nekaj, kar je mogoče konstruktivnejše. Zamislili smo se v trajnejši in tehtnejši problem, v problem odnosov med matico in zamejstvom. In tu naj nam bo dovoljeno malo simbolike.

MATICA IN VIJAK

Matica in vijak sta v svetu vsakdanje mehanike udomačeni prisposodbi za harmonično dopolnjevanje. Spirala na vijaku mora imeti natančno isto mero kot luknja v matici, da se ta zasučje po kovinskem navoju lahkotno, a

trdno prijemajoče. Že najmanjša razlika ima za posledico blokiranje ali pa vrtenje v prazno. Če pa je mera pravilna, sta matica in vijak sila, ki združuje in povezuje, da drži, kot je treba.

Matica in vijak nam predstavljata simbol odnosov med zgodovinsko (in srčno) domovino ter med njenim prav tako zgodovinskim (in srčnim?) robom čez mejo. Če so mere-odnosi natančni, smo kljub dvodelnosti tega mehanizma ena sama celota. Že najmanjša neskladnost pa lahko vse skupaj kompromitira.

Zamejstvo kot večno danost in kot večni prilastek odklanjamo. Če smo kaj »posebnega« ali »drugačnega«, to absolutno ne maramo biti zaradi črte, ki jo je čez naš narodni zemljevid zarisal svinčnik tuje diplomacije. »Posebni« in »drugačni« smo zaradi narečja, temperamenta, podnebja — pa mogoče zares tudi zaradi življenja v zahodnem svetu. Mimo tega pa imamo in hočemo imeti »Prešernovo državljanstvo«, to je čut slovenske pripadnosti. Tujina, v katero smo vključeni, je to že morala vzeti na znanje.

Od domovine pa pričakujemo, da razume, kaj je v naših predstavah: zgodovinska matica. Za jasnost: zgodovinski matični narod z upravitelji, ki se v času in razmerah spreminjajo in menjavajo. Do matičnega naroda imamo enake odnose, kot jih ima veja do debla. Upravitelje pa ocenjujemo po tem, kako z obema ravnajo. In če je bil v Cankarjevem domu okleščen del veje, se je nehote prebudilo tudi naše zanimanje, kako je kaj z deblom in torej z vsem drevesom.

Mimo kakršnih že VEČEROV in mimo takih ali drugačnih incidentov je vsem »Prešernovim državljanom«, da ne rečemo vsem Slovincem, usojena ista pot. Vsi skupaj potujemo v veličastno in neusmiljeno smer: v zgodovino. Ta bo popotnike nazadnje vprašala, kako so opravljali svojo dolžnost, in kaj prinašajo onim, ki bodo skupni tovor prevzeli ter ga seveda ocenili.

PAVLE ZIDAR

Kamenjača v Benečiji

*Z okna sije prašnata bledica,
znotraj — po prostoru — niha pajčevina,
iz prhkega žlebu nagiba se ptica,
s cunjami zatrpana je lina.*

*Ni in ni iz dimnika sivine,
zeleni mah prasklja po strehi,
v samoto to se le meglá pririne,
zamolklo padajo v travo orehi.*

*Le šepet davnega Očenaša
drži skup pred koncem domačijo.
Včasih jo sem in tja veter raznaša,
toda zidovi stojijo, stojijo.*

*Obračata jo trta in bršljan,
grozdi so le grenke solze,
nihče več jih ne tre, ne molze
vina v svojo dlan.*

*Neslišno plahuta trak sinjine,
nem v to groblje gledam ...
Sem bi moral priti Jezus
in reči: Lazar, pridi iz temine!*

KAČA

(Nagrajena na natečaju Mladike)

Nekaj je sikalo v največji noči, slišali so kačo vzdihovati, bali so se, da jih kruto ne uroči kača, ki se v temi ogabno klati.

V belih hišah prebivajo ljudje. V gozdni globeli, pri kalnem potoku, gospodujejo kače.

Skoraj nikoli jih ne srečaš. Tam lazijo le ponoči, na velikem lovu. V vlagi in temi visoke praproti, med borovnicami in robidevjem zaskika njihova moč.

Doma so drugje. Še bolj kot človek ljubijo toploto in sonce. Tema, vlaga in hlad so le nujno zlo, da se preživiš. Gnezdiyo v skalovju, na poseki, kamor se ves ljubi dan s podvojeno močjo upira sonce, da ves tamkajšnji svet v poletnem času zardeva od vročine.

Ves gorski gozd je prepoln vdolbin, votlin, rovov, drobečega se kamenja in temnih ozkih jarkov, ki jih je v tisočletjih izdolbla voda.

V vasi žive samo starci in starke. Kraj leži na koncu sveta. Polja obrode malo sadov. Skoraj vse delovno prebivalstvo se je že davno odselilo s trebuhom za kruhom v velika mesta za gozdovi in gorami. Tam se kadi iz tovarniških dimnikov noč in dan, tu letata nad pokrajino kanja in sova, na vrhu gore laja rdeča lisica.

Poleti pridejo v vas turisti. Ob potoku lovijo ribe, na konjih jezdiyo v goro in gozd.

Tudi Niko je prišel z njimi iz mesta. Potika se po senošetih in gozdu, vzpenja se v hrib, nabira gozdne jagode, na rebri pri skalovju vidi gnezditelne zelene kuščarice in druge zanimive prikazni.

Gospodarica tiste pokrajine pa je kača. Končno jo sreča na pobočju. Kot zaklet ostrni in obstoji, saj bi jo skoraj pohodil. Kača leži na soncu tik ob veliki praproti.

Zvita je v klopčič. Tudi sama je presenečena, prav tako kot mladi človek. Samo nekoliko je privzdignila glavo in svareče zasikala.

Deček stoji bos pred neznatno, a nevarno živaljo. Ve, da je to strupeni gad. Oče mu jih je že večkrat pokazal. Kljub temu noče odskočiti, se umakniti v varno odmaknjenost.

V roki drži palico. Lahko bi jo dvignil in zamahnil. Ko bi bil bliskovito hiter, bi morda prehitel smrtni skok prebliskovite kače. Vendar ne more udariti. Mrtve živali ga navdajajo

z vznemirjajočo grozo. Sram bi ga bilo, ko bi drobno bitje uničil na njegovi zemlji, pod toplim soncem, v tem kačjem gozdu. Žival živi le enkrat — in tudi njeno življenje je nekaj čudovitega in skrivnostnega. Preperela kačja koža, pa četudi je od gada, nikomur ne koristi.

Tako stoji in jo gleda. Kača se ne premakne. Kot da ne bi živela. Toda to je le slepilni videz. V hladu njenega mrzlega telesa, ki ga ogreva le vroče sonce, je nabita električna vznemirjenost.

Potem se Niko umakne za korak ali dva. Kača lebdi še vedno ob praproti, kot da je okamenela.

V rahlem vetru, ki prši z vrha gore navzdol na skale in še globlje k potoku v dolini, se pozabavajo bori in hrasti.

Deček počepne in začne z mirnim, zamolklim glasom pripovedovati otožno pesmico. Njeno besedilo je kmalu pri kraju. Kača ga nepričakovano gleda. Sedaj Niko momlja besede, ki nimajo nikakršnega smisla ali pomena.

Med skale lega njegova mirna govorica. Kača ga začudeno gleda.

Deček postaja vedno bolj pogumen. Zdi se mu, da je kača zdaj manj nevarna in skorajda nestrupena.

Previdno dvigne roko, razprto dlan počasi pomika vedno bliže k srepim kačinim očem. Še vedno momlja za človeka nerazumljive besede, ki jih žival tako dobro razume. To je kačji gozd in tukaj vlada kačja govorica z vsemi njenimi skrivnostnimi zakoni.

Dečkova dlan je za tri ali dve človeški glavi odmaknjena od kačinega telesa. Kakšne razdalje imajo v kačjem svetu svojo veljavo? Kaj je za kačo lepo in prav? Se kači sploh moreš približati? Te lahko žival sploh ugodno začuti in občuti?

Nikova dlan je že zelo blizu kačinega telesa. Zdaj se kača premakne. Bo napadla? Bo zasikala? Bo ugriznila?

Počasi se izmota iz klopčiča. Svojo drobno glavico z razpolovljenim dolgim jezičkom obrne proti praproti. Dela se, kot da dečka sploh ne vidi. V njenem gozdu ga ta trenutek ni. Vedno bolj se odmika v praprot in grmovje. Podoba je, da je sprejela njegovo ponudbo. Ne vidi ga, ker če bi ga videla, bi morala usekati.

Njegova kačja govorica jo je pomirila. Tudi na njem je zaživelo nekaj kačjega. In prav to je kači všeč. Kmalu izgine v temini grmovja.

Deček je ves večer zelo razburjen. Ponoči sanja o kači. Sliši, kako vzdihuje v gozdu, ko se ogabno klati na lov na žabe in miši.

Tudi drugi dan je zelo nestrpen. Takoj po kosilu se odpravi v gozd. Ob isti uri je na istem mestu kot včeraj.

Kje je kača? Kje je čudovita, silovita kača?

V vetriču se ziblje samotna praprot. Borovci šumijo v popoldan. Kamenje je prazno. Kače ni od nikoder.

Niko se razočaran premika proti vasi. Zakaj ni prišla? Je včeraj naredil kaj narobe?

Kje je moja kača?

Svojo pesem sem ji dal!

Zakaj mi sama ne da ničesar!

Ponoči sanja mrzlične sanje. Kača sika v temi in se mu približuje. Vidi njen srepi rumeni pogled, ki izžareva popolnoma nečloveško naravo. Le kako se naj zbližata?

Kača! Kje si, kača?

Vsak dan gre v breg. Vsak dan čaka na kačo. Kača pa ne pride.

Kaj se ga boji?

In tako lepo ji je pel! Vse ji je dal! Svoje človeško srce ji je dal. Kaj kača nima srca? Kateri zakoni veljajo v njenem svetu? Le lov, napad in uboj? Samo samota in nezaupnost? Samo varnost noči in kratko slepo ugodje ob posebno toplih sončnih popoldnevih, ko ponavadi nepripravljena, presenečena in prestrašena piči človeka, ki jo je prepozno uzrl?

Šele peti dan jo je spet srečal. V vročem soncu ga je ob isti uri in na istem kamenju mirno pričakala. Ko se ji je previdno približeval, se ni umaknila. Spet ji je zapel za človeka nerazumljivo melodijo. Zelo dobro ga je razumela. Ostala je mirna, vendar so njene ostre oči pazile na vsak njegov gib, pa naj so bile njegove besede še tako dobre.

Za trenutek se mu je zdelo, da ima žival hudobne, nesramne in zahrbtnje oči. Potem pa se je zavedel, da je to kača, ki je ne moreš meriti s človeškimi zakoni. Njene oči so bile vse: bile so življenje in sij svetlega popoldneva, bile so čar kače, ki je v gozdu našla obilen plen in je zadovoljna.

Niko je počepnil v mah. Palico je položil na kamenje in previdno dvignil roko. Za trenutek ga je zajela omotična omamljenost. Zdelo se mu je, da je preveč drzen. Kar zdaj počenja, je velika neumnost. Kača je strupena! Če ga piči, kar je pri takem početju pravilo, bo v veliki nevarnosti. Vas je daleč in tu v gozdu je popolnoma sam!

Kljub temu se ni mogel premagati. Bil je kot uročen od temne in skrivnostne sile, ki ga je gnala vedno bližje k posebnostim gozdne živali. Ta se mu ni umaknila, temveč ga je z ne-

premičnim pogledom nepregibno čakala. Kaj se bo zgodilo?

Njegova dlan je bila že tik nad njeno zamolklo mrzlo kožo. Kača ga je gledala in pričakovala. Si ti moj? Si ti moj prijatelj?

V trenutku se je zgodilo. Njegova dlan je podrsala po kačinem hladu. Nekaj je zasikalo skozi gozd in se bliskovito premaknilo. Kot v grozilih sanjah je videl njene srepe strupene oči! Ga je napadla, ga je pičila?

Kot ognjena groza je v njem živel tisti trenutek, ko sta se srečala. Sekunda dotika bo gorela v njem do konca življenja! Tudi kača ga ne bo nikoli pozabila!

V razburjenosti sprva ni niti vedel, kaj se je zgodilo.

Potem je razumel, da se je dotaknil gada. Ta je razburjeno zasikal, se premaknil in odmaknil. Ni ga napadel. Dovolil mu je dejanje, ki ga ta gozd nikoli ne dovoli. Tudi v kači je morala živeti neka daljna, težko dostopna skrivnost, ki se odpre, če jo pravilno zaznaš. Kratki nerazumljivi dotik je v kači tisočkrat močnejše gorel kot v človeku! Mrzlo je lezla med praprot in suhljad. Kača! Moja kača!

Vendar ga je dotik tudi dokončno pomiril. Ponoči se mu kača ni več prikazovala v sanjah. Ni več sikala v temi s svojo ogabno kačjo govorico.

Drugačnost živali ga ni več vznemirjala. Njena koža mu ni obetala nikakršnih pričakovanj. Vedel je, da je zdaj, v visokem poletju, prenapolnjena z močjo sonca in obilnega plena. Še je hodil iz vasi čez goro in skozi gozd, vendar se za kače ni več zmenil in jih tudi ni nikoli več srečal.

Pesnikov poslednji sonet

Odkar sem v ognju groze onemel,
kot svet razgrinjam pred Teboj molčanje,
molitve belo slišim le veslanje,
ko sipljem Ti k nogam srca pepel.

A zdaj iz kalnih mlak mrtvaški ples
pljuska v moj mir prezir, zaničevanje:
spet skozme režejo osti nekdanje,
krik strtih duš, razbičanih teles.

V molitev naj se razboli beseda!
Za brate prosim: naj dovolj bo kazni
sovraštva, ki nam živo kri razjeda

in z nemo grozo polni nočne sanje...
O Bog, zasej se v nas in nas izprazni
vsega, kar ni ljubezen, odpuščanje!

Marija Rus

Borisu Pahorju ob sedemdesetletnici

Ime Borisa Pahorja danes ne plava na grebenu slovenskih javnih občil, ne tiskanih ne etrskih ne televizijskih. Kolikor gre za matična občila, se njegovo ime šele zdaj, skoraj deset let po II. Kocbekovi aferi, prebija iz razkužilne tabujskosti v nekakšno tesnobno omenjanje. Tudi v zamejstvu se to protestantsko ime komaj kje pojavi zunaj revije, v kateri edini je Boris Pahor neomejeno doma, namreč v Zalivu. Pojavi se na Radiu Trst A, v Novem listu, v Mladiki. Skratka, slovenska notoričnost, kolikor moremo jemati ta pojem v poštev, obseva danes druge, ne njega. In vendar tvegam trditev: v slovenskem kulturnem prostoru ga danes ni človeka, katerega ime bi v taki meri kot njegovo navezovalo na vrsto bistvenih dilem našega slovenskega bivanja.

Reči Boris Pahor je toliko kot aktivirati v naši zavesti zmeraj nov premislek o tako ključnih binomih kakor so na primer svoboda - diktatura, domovina - zamejstvo, kultura kot vrednota — kultura kot šport, slovenstvo kot polna evropska osveščenost — slovenstvo kot več ali manj zakrinkana folklor.

Boris Pahor se naši zavesti seveda predstavlja najprej kot prvi slovenski umetnik besede — pripovednik in esejist —, ki ga je dal Slovincem Trst. Ne odrinjenjski periferi Trst, ampak tisti središčni, terezjansko-jožefovski Trst, ki je do danes bolešno čuval svojo romansko sakralnost. Saj se je rodil v sami sencí sv. Justa, na griču Montuzze, večino življenja pa je preživel v isti ulici — S. Nicolò - Sv. Nikolaja —, v kateri je, človeško komaj dostopen, prodajal svoje starinske knjige in sanjal svoje moderne sanje pesnik Umberto Poli - Saba.

Ta Trst je umesil Pahorjevo biografijo in njegovo literaturo s svojim sredozemskim žarom in s svojo genocidno temo, z barvnim opasilom Rusega mosta, Velikega kanala, pristanišča, obenem pa s plameni gorečega Narodnega doma, z valovi črnega terorja, z bazoviškimi rafali, z epopejo obeh tržaških procesov. Pahorjev življenjski lok se je potem dramatično razpel od Afrike do Nemčije, od libijske fronte do nemških krematorijev, od poveljnega Pariza do poveljnega Padove, od Italije do Slovenije, a njegova ustvarjalna os je ostala ljubezensko pritrjena na tržaški poldnevnik. Trst je ljubil tako, kakor so ga ljubili italijanski literati od Slataperja do Foelkla, a kakor ga kakšen drug Slovenec ne more ljubiti. Če bo slovenska kulturna zgodovina lahko vnesla v svoje anale po dolenjski, gorenjski, štajerski in prekmurski kulturni sezoni še tržaško, bo prvo mesto v njej pripadalo Borisu Pahorju.

Toda njegov »tržaški naslov« — da navežem na njegovo prvo knjigo — mu ni bil samo vir neke povsem nove

variante v umetniškem ubesedovanju slovenskega bivanja in slovenske psihike — necelinskega bivanja, emporijskega bivanja, v nikoli zraščeni zraslosti z romanskim elementom, v to zlitino judovskega kapitala in grške podjetnosti. Bil mu je tudi vir neke posebne drže duha, zaradi katere Boris Pahor danes, po izginotju Edvarda Kocbeka, skoraj nima para v naši večkrat civilno izmedleli književni republiki: mislim na njegovo državljansko osveščenost, na njegovo civilno pokončnost, na njegovo kulturniško doraslost. Pahor slovenstva ne more sprejeti kot pohlevno, polosveščeno folkloro. Sprejeti ga more — in v tem ostaja ena od orientacijskih stalnic za slovenskega človeka in še posebej izobraženca — edinole v prešernovskem ključu: kot dostojanstvo in samozavest, kot kulturnost in kot evropskost. In kolikor se zavzema za ideal, ki mu še ni postal utopija — za socializem —, se ne more zavzemati za »posnemanje nižjih civilizacij«, kakor je rekel njegov veliki prijatelj Edvard Kocbek, ampak samo za življenje, kjer bo pravičnost dragocenejša od svobode in svoboda dragocenejša od pravičnosti.

S takih humanističnih pozicij je Boris Pahor ne samo napisal dober ducat visoko kvalitetnih književnih del, ampak je tudi spremljal slovensko povojno dogajanje. In se čutil dolžnega, da izreče vsaj tri častne NE političnemu pragmatizmu: ne planiranemu pogromu na Kocbekov Strah in pogum, ne Kardeljevi direktivi v smer politične utopitve slovenskega človeka v tujih strankarskih oceanih, ne ne vrednemu poniževanju avtorja Tovarišije in Listine ob njegovi nepraznovani sedemdesetletnici. Komu v tej konfrontaciji je zgodovina že dala prav, o tem se je že drznila povedati svoje mnenje sama matična kultura.

Pahor bi se bil lahko, v hvaležnem zamejskem slogu, prav tako previdno kakor provincialno omejil na domačo gredico, na domače rožice in domači plevelček. S tem bi se bil izognil sankcijam, s katerimi Hronos kaznuje neuvrščenosti. Ni se vdal v takšno polslovenskost in polkulturo: prav v imenu tiste kulture, ki se je zgledovala po najvišjih evropskih zgledih, predvsem v Franciji, je vključil v svoje obzorje »rod slovenščine cele«. In si jemal čas in sredstva, da je nosil slovensko ime tudi na evropske forume.

Čestitka, ki jo danes tudi v imenu tržaških prijateljev izrekam Borisu Pahorju ob njegovem jubileju, je potemtakem čestitka umetniku in humanistu, ki s svojo zvestobo neokrnjenemu slovenstvu in neokrnjeni kulturi poseblja, kar je v našem človeku najkremenitejše.

Boris, ad multos annos!

Opčine, 9. junija 1983

Alojz Rebula

Anton Kufolo

In večno šumi Nadiža

Dnevnik beneškoslovenskega duhovnika

20

26. februarja 1945

MEČANA GORI

Turški oddelek je šel predpoldne ropat na Mečano. V neki hiši sta hotela dva Turka posiliti neko žensko, ta pa se je na vso moč branila in klicala na pomoč. Dva partizana sta v bližnjem gozdu slišala kričanje in pogumno pritekla na pomoč. Spoprijela sta se s Turkoma in Turka sta bila ustreljena. V eni uri je vsa kozakarija drvela na Mečano in streljala kakor nora na vse kraje. Gost dim se je dvignil nad Mečano in rdeči petelin se je pojavil na vseh strehah. Malo časa pozneje smo videli, kako so kozaki podili pred seboj proti Podbonescu krave, ovce, moške, ženske in otroke — vse mešano, in s palicami so tolkli nedolžne ljudi.

27. februarja 1945

»TURŠKA MOTIKA«

Ta nedolžna kletvica, ki so jo naše stare matere podedovale od naših pradedov od časa turških vpadov, se noč in dan ponavlja po naših domovih, s stisnjeno pestjo v žepu. Danes je nekoliko bolj mirno, ker se Turki mastijo s plenom iz Mečane. Tudi kozaki iz Bijač, ki so Turkom pomagali pri požiganju in kot šakali oplenili, kar je bilo ostalo Turkom, se danes preobjedajo. Zaradi varnosti ljudem ne pustijo od vasi do vasi — niti zdravniku niso pustili k nam. Mečanci so bili izpuščeni in so se porazgubili po dolini, ker so njih domovi požgani in tudi, ker jim ne pustijo gor gledat pogorišča.

28. februarja 1945

SEDEM KRAV

Sedem krav, tri ovce in desetine kokoši (mečanski plen) so včeraj zaklali v Ščiglih. Za pobijanje so počakali na vzhod sonca, da bi natančno ugotovili, kje je vzhod. Moža, ki jih je hotel opehariti, ko so ga vprašali pred vzhodom, kje vzhaja sonce, in jim je pokazal Matajur, so hoteli ustreliti, in komaj mu je uspelo, da se je skrnil. Porazdelili so si velikanske kose mesa, ki jih je vsak obesil visoko na drog, da se bo sušilo v soncu. Kokoši in manjvredne kose mesa dolgo kuhajo v kotlih; nato odlijejo krop na gnoj in kuhano meso še ocvrejo na masti. Jedo ves dan — kot prikuho žrejo kuhana jajca, po 10 do 15 na osebo. Ljudje se čudijo, da jim ne počí želodec. V Ščiglih imajo še vedno zaprte tri moške iz Mečane, tudi 84-letnega starčka, ki so ga neusmiljeno preteпали,

ker ni mogel hitro hoditi, ko jim je moral peljati kravo iz Mečane.

DANES GORI OKOLICA MEČANE

Možje iz Petjaga so šli v hrib in blizu Mečane so si basali kopo sena. Videli so jih kozaki iz Bijač in od tam doli streljali nanje. Možem je uspelo zbežati; seno se je vnelo in sedaj gori gozd in travniki okoli Mečane.

DVA TURKA STA SE MED SEBOJ UBILA

Na Štupici sta se dva skregala, češ, kdo je več poropal, kdo je večji tat, kdo je več blaga spravil skupaj. Spopadla sta se: eden je ustrelil kamerada in nato še samega sebe. Ker so bili navzoči še drugi Turki, niso nadlegovali domačinov zaradi mrtvih Turkov.

PARTIZANSKI OSEL UJET

Te dni se je zaključila največja protipartizanska ofenziva med Terom in Nedižo.

Nemci so vrgli na srednjo in zapadno Benečijo več tisoč SS-ovcev vseh narodnosti, kozakov, Turkov in fašistov. Partizani so to pravočasno zavohali in so kar čez noč izginili v vzhodno Benečijo in v Brda. Le v Plešiščih jih je ostalo kakih 40. Tudi ti so se v zadnjem trenutku izmuznili iz obroča in pustili fašistom enega osla in nekaj živeža. Tega osla so fašisti zmagoslavno peljali na višjo komando. V Brezjah so polovili po hišah 15 priletnih domačinov, jim nataknili na glavo partizanske čepice, ki so jih bili prinesli s seboj, in jih peljali s kamionom kot partizane v Viden. Pri tej ofenzivi so bile oropane več ali manj vse vasi, povzročene škode pa je za milijone. Več domačinov je bilo ubitih. Vikarja v Brezjah so hudo stepli.

To je čudno, da nikoli ne ujamejo ali ubijejo niti enega pravega partizana.

2. marca 1945

KONEC TURŠKE NADLEGE

Točno po osmih dneh, danes ob dveh ponoči, je nepričakovano izginila proti Čedadu turška »štrafinga božja«. V osmih dneh so te Mohamedove svinje prebrskale in premetale vse hiše naše občine s tako spretnostjo, da so iztaknile še najbolj skrite dragocenosti. Od vseh strani so prihajali s polnimi žaklji. Odnegli so najlepše obleke, perilo, čevlje, ure, zlatnino, maslo, sir, kokoši in tako dalje. Le svinje so nam pustili. V Ščiglih so imeli glavni brlog, tam so

spravljali plen. V Črnem vrhu so zavohali veliko zalogo orožja, ki so ga bili zakopali partizani. Sam hudič jim je pomagal. Niso pobijali Črnovršanov, ker je bila vsaka puška označena z imenom lastnika, partizana - garibaldinca. Peljali so natovorjene vozove. Šli so hitro, ker je med njimi krožila vest, da v vzhodni Benečiji kar mrgoli partizanov, in teh so se strašno bali.

Danes je pri nas kakor po veliki nevihti. Ljudje se zbirajo v gruče in si pravijo dogodljaje zadnjih dni. Vsak ti zna povedati, kako si je čudežno rešil življenje, vsak ti našteva, kaj vsega so mu odnesli. Gospodinje pa so zelo zaposlene, ko pometajo iz hiš in sob kupe smeti. Mečejo na dvorišče posteljnino in obleko, da jo prekuhajo v lugu in pomorijo turške uši. Po vseh dvoriščih žgejo turško nesnago. Hvala Bogu, ki nas je rešil te šibe božje! Če bi tako življenje trajalo še osem dni, bi ljudje obupali, pustili vse in zbežali.

REPUBLIKANCI

Republikanci so zopet prišli v Špeter. Ljudje iz Petjaga so hodili k njim po pomoč, ko so tja prišli ropat Turki ali kozaki. Republikanci so sicer odvzeli vsakokrat Turkom naropano blago in jih izgnali iz vasi. Niso pa nič hudega storili. Ljudje pravijo: S hudirjem izganjamo hudiča — volk ne sne volka!

15. marca 1945

TRAGIČNO SLOVO KOZAŠKE NADLOGE

Kozaki, ki so 13. decembra 1944 zasedli Bijače, so po treh mesecih snoči ob devetih odnesli kopita v smeri proti Čedadu. Za slovo so pustili spomin, ki ne bo tako hitro pozabljen. Pred poldnem so šli včeraj v Ofijan, v spremstvu 40 konjenikov, navidezno po seno, v res-

nici pa, da bi naropali blago za odhod. Ob Nediži so si postavili stražo, da bi mogli nemoteno opravljati svoj zlobni posel v Ofijanu, in najbrž tudi v Landarju in Tarčetu.

To so zapazili partizani iznad Mečane, z nasprotno strani Nediže. Kljub kozaškim stražam so se zmuznili čez Nedižo in postavili zasedo med Ofijanom in Landarjem.

Kozaki so naropali in natovorili vozove in prvi oddelek se je vračal v Bijače. Slovenski partizani so iz zasede odprli ogenj in konj za konjem je padal. Kozaki so začeli bežati na vse kraje, oni pa, ki so bili še v Ofijanu, so kakor pobesneli, začeli streljati na ljudi in jih mlatiti s puškami. Ljudi se je lotila panika in so zbežali na vse strani. Pri Sošnjih je bila ubita neka starka in bilo je ranjenih več ljudi. Zažgali so tudi nekaj hiš, več pa jim jih ni uspelo zažgati, ker so iznad vasi začeli streljati partizani. Ni bilo mogoče zvedeti, koliko kozakov je bilo ubitih. Po cesti je ležalo mnogo konj. Pet zdravih so zvečer peljali proti Mrsinu. Bitka je zganila vse kozake iz doline, ki so zdrveli vsi v Ofijan ropat, komaj je partizanska nevarnost zginila.

Ko so se kozaki vrnili v Bijače, so začeli takoj tvoriti vozove z blagom, ki so ga bili naropali v štirih mesecih. Ker je bilo na vozovih še prostora, so obkolili tudi hiše v Bijačah in pobrali, kar jim je še manjkalo. Odšli so iz doline potem takoj, ker so se bali napada partizanov. Vsa dolina si je oddahnila.

26. marca 1945

MUSSOLINIJEVI JUNAKI ALPINCI

Iz Špetra so si danes toliko opogumili, da so pridveli s kamioni na Log in od tam streljali v hribe, na vasi, na ljudi, ki so trebili trav-

ŽIVA BESEDA

IN VZEL JIH JE S

Evangelist Luka sporoča:

— Apostoli so se vrnili in mu (Jezusu) povedali vse, kar so storili.

In vzel jih je s seboj in se umaknil v stran, v samotni kraj.

Jezus se je s svojimi prijatelji umaknil v samotni kraj pri Betsajdi. Da bi se spočili. Potrebni so bili duhovne in telesne sprostitev po napornem delu za božje kraljestvo.

Tudi naše misli so te dni pri počitnicah. Po utrujajočem vsakdanjem delu, skrbeh in težavah se veselimo brezskrbnih dni, ki so pred nami. Namen počitka je duhovna sprostitev in telesna okrepitev za novo delo. Zato je potreben, koristen in božji dar.

Kristjani moramo po vesti dobro uporabiti prosti čas. Mladi in stari bomo namreč te dni

izpostavljeni najrazličnejšim viharjem: zaradi obilja časa in spremenjenega okolja. Vsak od nas se bo znašel na poveljniškem mostu:

— nič več urnika, ki bi ukazoval kaj moramo storiti,

— manj bo nadzorstva nad našim vedenjem,

— vsi, ki se med rednim delom ali učenjem srečujejo z nami, ne bodo imeli več toliko priložnosti, da bi pomagali, ko bomo omahovali, podlegli slabemu.

Skoraj edini gospodarji svojega časa, načrtov, misli in dejanj bomo sami. Pravzaprav se šele sedaj pokaže, koliko smo sposobni za težko igro življenja. Med počitnicami so nam še posebej na razpolago dve možnosti, ki odločata kvaliteto človekovega življenja: propadati ali rasti.

nike. Le eno uro je trajalo bombardiranje — nato so zbežali v špeterske brloge.

24. marca 1945

LANDAR BOMBARDIRAJO

Ob štirih zjutraj nas je prebudilo grmenje nizko letečega bombnika in nato je strašna eksplozija štirih velikih bomb stresla in prestrašila vso dolino in nas vrgla iz postelj. Šele ko se je zdanilo, smo videli, da so bombe padle v Landar, kakih 50 metrov od hiš. Največja (pet stotov) je eksplodirala šele ob štirih popoldne, in ta je napravila največjo škodo. Žrtev ni bilo. Veliko strahu — vse hiše razpokane. Kakšne narodnosti je bil bombnik in zakaj je bombardiral prav Landar, je ostala skrivnost.

2. aprila 1945

MIRNA VELIKA NOČ

Mirna Velika noč je bila letos. Po cerkvah smo slišali naše stare velikonočne pesmi. Na velikonočni ponedeljek se je zbralo v landarski jami pri veliki maši ob desetih neverjetno veliko ljudi, zlasti mladine obojega spola. Ta mladina se je nadejala plesa v Bijačah, kakor so obljubljeni Mussolinijevi alpinci iz Špetra. Le-ti pa niso imeli časa, ker so morali na kamionih po dolini streljati v zrak: to je bilo za strašnje partizanov, da bi ti ne nadlegovali Nemcev in kozakov, ki morajo voziti živež oddelkom, ki so še v kobariškem kotu.

BLIŽA SE KONEC VOJNE

Bliža se konec vojne oziroma polom Nemčije. Rusija je pregazila vso Poljsko in je že na Odri ter meri na Berlin. Prebrodili so Ogrsko in že trkajo na vrata Dunaja. V Italiji je fronta še pri Bologni, Nemci in podrepniki pa so zbegani

ter vlačijo proti Nemčiji čimveč blaga morejo. Tudi pri nas so postali bolj strupeni kot sicer in nezaupni do vsakogar, tembolj, ker čitajo na obrazih domačinov notranje veselje zaradi bližajoče se zmage.

5. aprila 1945

PARTIZANSKI NAPAD V POBBONESCU

Ker se že več časa partizani niso oglasili, so se Nemci opogumili in dirjajo z natovorjenimi kamioni proti Kobaridu. Danes ob devetih pa so jih znova presenetili slovenski partizani z napadom na nabasani kamion pri Podbonescu. En nemški vojak je bil ubit, ranjena pa sta bila en italijanski republikanec in en kozak. Partizani niso utrpeli škode.

Za Logom so partizani zapeli in odpeljali proti Matajurju tri kozake, enega pa so pustili ranjenega. Kozaki so bili na poti v Čedad, kamor so morali po »menažo« za oddelke na Kobariškem. Ko je bilo že vse varno pred partizani, so pridrveli na pomoč Nemcem... hrabri Mussolinijevi alpinci iz Špetra. Izstrelili so mnogo strelav iz topičev in brzostrelk v hribe, kakor po navadi, in jo hitro odkurili proti Špetru.

KOZAKI SE VRAČAJO

Nemci čisto nič ne zaupajo italijanskim vojakom, ker so strahopetci in tudi načrtno se ne brigajo več za partizane. Skrbijo le za svojo kožo ter so noč in dan skriti v svojih utrjenih taboriščih, v nevarnih primerih pa zbežijo. Menda zato so spet poslali kozake v Bijače. Pa tudi kozaki so prestrašeni in nezaupni: če niso prisiljeni, ne grejo iz brloga. Tudi med kozaki so zvedeli za nemške polome in se jih je lotil strah pred bodočnostjo. Sami ne vedo, kaj bi počeli.

SEBOJ V SAMOTEN KRAJ...

PROPADATI: vsak dan bomo sebe, bližnje in Boga izdajali s poznim in lenim vstajenjem, branjem ničvrednih in umazanih stvari, neprijetno družbo, popivanjem, razsipanjem denarja, sebičnostjo in brezbriznostjo do drugih.

RASTI: vsak dan bomo krepili svoje značaje s poštenim in močnim obnašanjem, pogovori brez grdih in dvoumnih besed, pravo družbo, dobrim in koristnim branjem, raznimi konjički, skromnostjo, duhovnimi vajami, da bomo dobri do vseh, veseli.

Kot kristjani moramo vedeti še eno stvar: ko gremo za konec tedna drugam ali na dopust, mora tudi Bog z nami. Bog spremlja vse naše življenje, tudi počitnice. Samo tako bodo bogate in lepe.

Prosimo zato Boga, da bomo tudi med počitniškimi dnevi:

- vsak dan posvetili nekaj svojega časa molitvi,
- vsaj enkrat tedensko (v nedeljo) šli k maši in obhajilu,
- znali priznati Bogu v zakramentu sprave, če je kaj narobe,
- vsak dan pozdraviti tudi Jezusovo in našo mater Marijo,
- izbirali resnično dobre prijatelje,
- znali osrečevati tudi druge.

Samo takšne počitnice bodo vredne božjega blagoslova, dnevi resničnega počitka, vir pravega miru in veselja.

MILAN

Mogoče ne veste, da...

- da je bil v Londonu napravljen poskus atentata na Dušana Pleničarja, predstavnika zmerne slovenske politične emigracije in bivšega urednika mesečnika KLIC TRIGLAVA ...
- da se bo v doglednem času Šola za prevajalce v Trstu — Scuola interpreti — preselila v bivši slovenski Narodni dom, ki so ga fašisti požgali leta 1980 ...
- da so jugoslovanske oblasti spet prepovedale dostop na hriba Križevac in Podbrdo v Medjugorju, kraju domnevnih Marijinih prikazovanj ...
- da si celo knjižnice institutov v Sloveniji ne morejo svobodno naročiti Primorskega biografskega leksikona, ki ga izdaja Goriška Mohorjeva družba ...
- da je angleški zgodovinar Nikolaj Tolstoj, vnuk slavnega pisatelja, objavil v znani reviji ENCOUNTER gradivo, iz katerega izhaja, da je bil glavni krivec za izročitev 30.000 protikomunističnih jugoslovanskih vojakov (med njimi slovenskih domobrancev) Titu še danes živeči Harold Mac Millan ...
- da si je med slovenskimi literati, ki so se udeležili slavnostnega imenovanja šole v Rupji pri Gorici po pisatelju Ivanu Preglju, ki je bila 15. maja t.l., samo eden upal prijazno pristopiti k slavnostnemu govorniku prof. Vinku Beličiču, in sicer Bratko Kreft ...
- da se je v neuradnem jugoslovanskem političnem jeziku pojavila nova beseda, in sicer glagol *de kardeljizirati* ...
- da italijanski tržaški pisatelj Ferruccio Fölkel v svoji knjigi TRIESTE PROVINCIA IMPERIALE, ki jo je izdal skupaj s Carolusom Cergolyjem in ki je izšla pri založbi Bompiani v Milanu, priznava Trstu tri tre velike književnike: pesnika Sabo, pisatelja Sveva in našega Srečka Kosovela ...
- da bo pri založbi Edizioni Studio Tesi v Pordeonu, ki je pred kratkim izdala Krležovo knjigo HRVATSKI BOG MARS, v kratkem izšla Cankarjeva povest HIŠA MARIJE POMOČNICE ...
- da v Celovcu tečejo priprave za ustanovitev nove krščansko usmerjene revije, ki naj bi imela v ustanoviteljskem svetu predstavnike vseh treh Slovenij in ki naj bi se imenovala CELOVŠKI ZVON ...
- da bo v kratkem izšla knjiga pesmi beneškega duhovnika in letošnjega zlatomašnika Valentina Birtiča, dolgoletnega župnika v Dreki in danes kanonika v Čedadu ...
- da Slovenci imamo danes v izseljeništvu čez 300 diplomirancev ...

6. aprila 1945

NAPAD NA PEROVICI

Napad na Perovici pri Podbonescu. Že ob sedmih zjutraj so slovenski partizani z obronka med Podbonescem in Briščami napadli kamion s pohištvo na poti v Kobarid. Ubit je bil en kozak. Zatem so ves dan po vseh vaseh pohajali vojaki vseh narodnosti v nemških monturah. Zanimali so se samo za želodec in niso napravili nobene represalije. Prišla je tudi ambulanca Rdečega križa; z njo so odpeljali proti Čedadu junico in par ovac, ki so jih pobrali revni družini v Ščiglih.

10. aprila 1945

DRUGA DVA NAPADA

Druga dva napada so izvršili istotam slovenski partizani iz »Beneške čete« (domačini ji pravijo Nebeška četa): prvega na nemško ambulanco, ki prevaža vse mogoče, tudi ukradene krave, drugega pa na dva kamiona, natrpana z Nemci.

Ni bilo mogoče ugotoviti, koliko mrtvih in ranjenih so odpeljali Nemci, ker so takoj zbežali zopet proti Čedadu.

MUSSOLINIJEVI ALPINCI UBILI KOVAČA MANIČA

Snoči so prišli v Petjag neki alpski poročnik iz Špetra in nekaj vojakov. Oglasili so se pri mladem kovaču Maniču in ga prisilili, da jim je šel kazat pot neznano kam. Drugi dan so ga našli ljudje ubitega v neki njivi blizu vasi. Zločinci so mrtvemu Maniču vtaknili v roke listek z napisom »Traditore della patria«.

Fant je bil pošten in spoštovan od vseh, ni bil partizan in zato ne more nihče razumeti, zakaj naj bi bil »traditore dalla patria«. Pravijo, da zato, ker je bil zaveden Slovenec. Komandant alpincev v Špetru je hud sovražnik slovenskega imena in bi nas kar vse postrelil, ako bi ne bilo strahu pred partizani. Prišel je izza Gorice, bolj na varno v Špeter; pravijo, da se bah, koliko Slovencev je že poslal na drugi svet.

13. aprila 1945

SMRT »AMERIKANSKEGA STRICA«

Včeraj je umrl nagle smrti Franklin Delano Roosevelt, že četrtič izvoljen za predsednika Združenih držav. Za njim žaluje ves svet. Trudil se je za zgraditev novega sveta na demokratični podlagi, da bi bila onemogočena vsaka vojska v bodočnosti. Trudil se je, da bi spametoval totalitarne države in zabranil vojsko. Ker to ni uspelo, je prejel za orožje z vsemi ameriški bogatijami. Amerikanci so mu morali staviti na razpolago svoje bogate zaklade, ki jih je Roosevelt predelal v orožje. Nastop Roosevelta je bil usoden za fašiste.

(Se nadaljuje)

PAVLE MERKŮ

Bazovica

Zla usoda je začela preganjati ime te prelepe kraške vasi komaj v tem stoletju: prej je bilo vse v redu. Ime se pojavlja prvič konec 13. stoletja (1297) z napisom **de Bisuiça**. Črka *i* v prvem zlogu je v latinskih virih v poznem srednjem veku redoma nadomeščala slovenski polglasnik, ime izvira iz rastlinskega imena **buzu** in to je prvotno slovensko ime za rastlino, ki jo danes poznamo v knjižnem jeziku z mlajšim imenom **bèzeg**. Prvotno ime te vasi se je moralo konec prvega tisočletja glasiti še ***Bèzovo (selo)**, iz tega imena so nastali poznejše ime **Bazováca**, imeni prebivalcev **Bazóvec**, **Bazóvka** in pridevnik **bazóvski**. Najprej seveda so imela vsa ta imena polglasnik v prvem zlogu, torej so se ta imena dejansko glasila ***Bezováca**, ***Bezóvec**, ***Bezóvka**, ***bezóvski**. In **Bezováca**, kakor vsi vemo, je še danes ime druge vasi v Koprščinu. Zato srečamo i namesto slovenskega polglasnika v latinskih zapisih do tržaških Statutov l. 1421 **a villa Bisovizae**. Prvi (latinski) zapis z današnjim slovenskim a v prvem zlogu najdem komaj l. 1397 v drugi knjigi voščeni darov pri tržaškem stolnem arhivu **de Basoviça**. (Prvi bazovski priimek najdem komaj leta 1560 in se glasi Márec: **Marez de Basoviça**). Italijani tega imena sploh niso spremenili: začeli so sicer zgodaj podvajati sklepni **c** v obliki 1304 **de Bisovizza**, danes je uradno ime **Basovizza**.

Toda sprememba je malenkostna. Veliko huje so v samo ime posegli ljubljanski časnikarji, ko so po usmrtitvi štirihi zavednih Slovencev na bazovski gmajni po prvem tržaškem procesu skovali popolnoma nov in izmišljen pridevnik **bazoviški**. Odtlej je ta pridevnik začel celo uživati prednost pred zgodovinskim, ljudskim, živim pridevnikom **bazóvski** in so celo nekateri domači ljudje podlegli ti izmišljeni ljubljanski spaki, ko so zidali **Bazoviški dom**. Res je, da je Bog ustvaril človeka po svoji podobi, res je tudi, da igrajo ljubljanski časnikarji vlogo Boga tudi pri neukih Bazovcih. Čez pol stoletja je ljubljanski časnikar celo spremenil vaškemu imenu naglas: pri večernih poročilih Radia Ljubljane 5. junija letos je časnikar (ali rajši po srbsko: novinar?) Andrej Šumenjak večkrat v teku oddaje naglasil **na Bázovici** in s tem prvi uvedel posrbljeno imensko obliko za kraško vas v tržaški občini. Zdaj s strahom čakam, da ga bojo začeli Bazovci posnemati in da bojo dodali napisu **Bazoviški dom** še ustrezno razlago **na Bázovici** ali vsaj naglas **Bázoviški dom**.

Bazovcem in Tržačanom, ki me vprašujejo, ali imamo s tem vaškim imenom rabiti preložno zvezo *v/iz* ali *na/z*, mirno odgovarjam, da lahko rabijo obe, ne glede ali hodijo iz Trsta *v/na* Bazovico ali *iz/z* Bazovice v Trst. Ljubljančanom pa se priporočam, naj ne uvedejo še zvezo **Bázovica** kod Trsta: srbizmov iz matične Ljubljane ne sprejemamo radi.

P.S. V luksuzni brošuri »Med slovinci v Italiji«, ki jo je neznanokdaj izdalo ZTT za Gospodarsko zbornico SR Slovenije, oblikovanje: Gfaticenter, besedilo: Marko Kravos, srbohrvaški prevod: Franc Udovič, fotografije: Janko Furlan in Mario Magajna, berem v slovenskem besedilu na 4. strani o »bazoviški gmajni«. Vsaj Marko Kravos bi moral vedeti, da se pridevnik k Bazovici glasi bazovski. In da je Videm (str. 11) hiperkorektura za slovensko ljudsko in živo obliko Viden.

pod črto - pod črto

Ob novomašniški številki Družine

Ko sem dobil letošnjo novomašniško številko DRUŽINE, sem si hotel podrobneje ogledati prilogo ZNAME-NJA IN KLICAJI, ki je razumljivo posvečena prav novomašnikom. Posebej sta me zanimali tisti dve strani v prilogi, kjer spregovorijo novomašniki sami o »sebi in o svojem delu«, kakor je zapisano na čelu članka. Tako sem pozorno prebral, kar so napisali letošnji slovenski novomašniki Andrej Vovk, Marko Cukjati, Marko Pajk, Stanislav Slatner, Janko Strašek, Franc Cukjati, Stanko Matjašec, Stane Bešter, Andrej Zrim, Jože Kornik, Janko Kvartič in Marjan Vetrnik. Naslovi posameznih sestavkov kažejo, da fantje govorijo iz pravnje duhovniške zavzetosti: Služiti Kristusu, služiti ljudem; Du-

hovnik naj bo človek dobre; Marija, vodi nas po pravi poti; Tvegajmo življenje s Kristusom; Duhovništvo ni služba norme; Iskati in prinašati Boga; Živeti za človeka! — Vendar pa sem dobil vtis, da izpeljava teh naslovov ostaja v splošnem, na nekakšni šolski ravni, brez osebnejšega pečata. Posebej pa sem pogrešal v tistem brnjku tri besede in s tem povezane tri poudarke: CERKEV, SLOVENSTVO, KULTURA. Seveda bi bilo nadvse kritično očitati mladim slovenskim duhovnikom premalo cerkvenega, slovenskega in kulturnega čuta. Že to, da so danes izbrali takšen poklic, dokazuje, da je ta trojna idealiteta v njih. Vendar pa bi bilo lepo, ko bi prihajala bolj do izraza. To omenjam zato, ker sem podoben vtis dobil ob njihovi reviji POGOVORI, ki je v svoji tematiki čudno brezčasna, posebej brez odnosa do specifičnega slovenskega človeka in

do specifične slovenske kulture. Mladi slovenski duhovnik se mora zavedati, da je dedič častne duhovniške kulturne tradicije, s kakršno se komaj more ponašati duhovnik kakega drugega naroda. Poleg tega se mora zavedati, da ostaja duhovnik malega naroda, ki ostaja v isti skrbi za svoj obstoj kakor kdajkoli poprej. In naj bi slovenskemu duhovniku slovenstvo pomenilo manj kakor na primer pomeni poljstvo — ob 32 milijonih Poljakov! — Janezu Pavlu II.?

No, da ne bi dajal vtisa, da sem krivičen do same Priloge v DRUŽINI, naj omenim, da je v njej Mirko Mahnič naslovil pismo slovenskemu mašniku prav v kulturnem ključu: Pismo novemu slovenskemu kulturnemu delavcu. S prelepim zaključkom: Vaš vstop v službo Duha je že sam po sebi mogočno kulturno dejanje.

V. G.

Pestro delovanje v Peterlinovi dvorani v Trstu

V Peterlinovi dvorani v Trstu je Društvo slovenskih izobražencev zaključilo sezono v ponedeljek, 20. junija. Za kroniko si podrobno ogledjmo prireditve v mesecu maju in juniju. V ponedeljek, 2. maja, je bilo na sporedu srečanje na temo »20 let po koncilu«. Zanimivo razpravo o tem sta vodila Ivan Buzečan in Tone Bedenčič. Naslednji ponedeljek, 9. maja, je s prikazom diapozitivov predaval arhitekt

jevskega noveli »Sanje smešnega človeka«. Zadnji ponedeljek v mesecu maju je bil posvečen filmom, ki jih je izdelal Marjan Jevnikar. 6. junija je prof. Alojz Rebula govoril o knjigi Carlo'usa Cergolyja in Ferruccia Foelkla »Trst — cesarska pokrajina«. Dva tedna pred parlamentarnimi in deželnimi volitvami je DSI izbralo za svoje večere temi, ki sta bili nekako ubrani na politični trenutek. 13. junija sta Drago Štoka in

Prof. M. Jevnikar
otvarja večer,
na katerem
so predstavili knjigo
Lina Legiše
»V preizkušnji«

inž. Janez Bizjak o svojih nepozabnih doživetjih na Grenlandiji. 16. maja so predstavniki Slovenske matice iz Ljubljane predstavili knjigo Lina Legiše »V preizkušnji«. Delo sta predstavila podpredsednik Matice dr. Frančišek Smerdu in prof. Janez Rotar. 23. maja je v Peterlinovi dvorani gostoval igralec Andrej Kurent z monologom po Dosto-

Ivo Jevnikar predstavila brošuro »20 let boja in dela za naše pravice«, o kateri na kratko poročamo na drugem mestu; zadnji večer v sezoni, to je 20. junija, pa je bil posvečen novi študiji o naši polpretekli zgodovini: o študiji dr. Aleša Breclja sta poleg avtorja spregovorila še Rafko Dolhar in Zorko Harej.

Igralec Andrej Kurent v DSI

V Peterlinovi dvorani bo čez poletje nekoliko premora in — vsaj za obiskovalce prireditev — nekaj oddiha. Za odbornike in člane DSI pa so zdaj v teku največje priprave letošnje 18. Drage. Vsem želimo prijetne in vesele počitnice!

Nova študija

Krožek za družbena vprašanja »Virgil Šček« v Trstu je junija letos izdal šapirografirano študijo o slovenskem političnem nastopanju v Trstu v obdobju 1949-1952. Nova študija je sad diplomske disertacije, ki jo je napisal dr. Aleš Breclj in jo branil na tržaški leposlovni fakulteti 1. marca letos.

Tone Bedenčič in Ivan Buzečan govorita o koncilu

Med predstavitvijo študije dr. A. Breclja

Umrli je zgodovinar Arduino Cremonesi

V slovenski javnosti je skoro neopazno šla mimo vest o smrti furlanskega zgodovinarja Arduina Cremonesija, ki je z veliko simpatijo sledil tudi dogajanju v slovenski kulturi ter je bil med naročniki Mladike. Umrli je 4. junija v Vidmu v starosti 71 let. Doma je bil z Reke, odkoder se je leta 1947 preselil v Furlanijo, ki mu je postala druga domovina. Bil je šolnik, toda svoj prosti čas je posvetil krajevni zgodovini. Leta 1972 je izdal delo »Evropska dediščina oglejskega patriarhata«, v katerem je prikazal »tudi njegov vpliv na Slovence, opisal samostane na slovenskih tleh, turške vpade, protestantizem in katoliško versko obnovo, sklenil pa je knjigo s kratkim pregledom slovenske kulture« (PSBL, 206). Kasneje je izšla v knjigi tudi njegova študija »Turški izziv Habsburžanom in Benetkam«. Smrt je prekinila prav nadaljevanje tega dela. Leta 1976 je izdal zgodovino potresov v Furlaniji. Kot ljubitelj kulturno-umetniških spomenikov Furlanije je sprožil zamisel o videmskih in čedadjskih kulturnih sprehodih. Bil je tudi med najvnetejšimi pobudniki muzeja videmske stolne cerkve, kjer je bil aktiven do konca kot urejevalec in raziskovalec.

Rajni dr. Miloš Vauhnik

Daleč od domovine je v Zahodni Nemčiji umrl 19. maja dr. Miloš Vauhnik, znana in markantna osebnost v slovenski emigraciji. Dne 2. junija bi bil dopolnil 83 let, saj se je rodil leta 1895 v Šentilju v Slovenskih Goricah.

Dolga povojna leta je preživel v Rimu, kjer je veliko delal na časnikarskem področju, udeleževal pa se je tudi v slovenski rimski skupnosti. Tako je tudi gostoval z dramsko skupino rimskih Slovencev in Slovenikovih teologov v našem zamejstvu. Zaradi bolezni se je pred leti umaknil k poročeni hčerki v Nemčijo (njegova žena je pred vojno umrla ob porodu), kjer je do konca mladostno sledil vsemu dogajanju v Jugoslaviji in po svetu, veliko dopisoval z znanci, pisal v razne časopise (svojčas v Klic Triglava, zadnje čase v Sokolski vestnik in v srbske emigrantske liste) in tudi potoval (leta 1979 je bil na vseslovenskem srečanju znovim papežem Janezom Pavlom Drugim v Rimu, še lani na vsesokolskem zletu na Dunaju). Dne 11. decembra lani ga je podrl avtomobil in zelo težko poškodoval, vendar je bil že na poti okrevanja, ko je nenadno nastopila smrt.

Dr. Vauhnik je spadal kot mariborski odvetnik, kulturni delavec in politik med vidne predstavnike liberalne stranke. Do konca je ob trdni slovenski zavesti ostal velik Jugoslovan. Izpovedoval pa je široke občečloveške nazore in strogo protitotalitarno ideologijo, bil je veren, humanist, osebno optimist, a ob gledanju na razvoj sveta realist s

pesimistično noto. Kot bister opazovalec in ploden diskutant je napisal rokopiis spominov in osebno ocenjenih zgodovinskih podob tega stoletja z naslovom »Pe-Fau in XX. stoletje«. Gre za okrajšavo avstrijske oznake »politisch verdächtig« — »politično sumljiv«, saj je v njegovi viziji prekletstvo dvajsetega stoletja zaton humanizma zaradi sumničenja in sovražstva, ki se razvijata ob nestrpnosti do tujega političnega prepričanja. Pri tem pa je prepričan v zaton komunizma, konec pan-germanizma in neuspeh panslavizma.

Dr. Vauhnik je bil velik častilec generala Maistra, kateremu se je bil pridružil po prvi vojni, med katero se je boril na italijanski fronti. Kot častno nalogo pa si je zadal cilj, da ohrani spomin na brata polkovnika Vladimira. Iz njegove zapuščine je uredil znano knjigo Nevidna fronta, ki opisuje obveščevalno delo Vladimira Vauhnik prej v Berlinu, kjer je bil vojaški ataše na jugoslovanskem veleposlaništvu, potem pa v Ljubljani in Švici, odkoder je vodil obveščevalno omrežje, ki je med vojno delalo za zahodne zaveznike. Še zadnji dve leti je Miloš Vauhnik — 85 let star — v nemških arhivih v Nürnbergu, Koblenzu in Bonnu iskal in našel zanimive podatke o bratu, kar je uporabil za poglavje v novem, srbohrvaškem prevodu Nevidne fronte, ki bi moral kmalu iziti.

Upati je, da bodo mogli iziti tudi njegovi spomini, ki pa so, kot pravijo, precej obsežni.

Delovanje Slovencev na Laškem

Zadnje čase smo večkrat brali o živahnem kulturnem in verskem delovanju Slovencev na Laškem. Bilo je več kulturnih, družabnih in verskih srečanj.

Med drugim sta v prostorih stavbe ACLI v Ronkah nastopila tudi tržaška slovenska kantavtorja Ivo Tul iz Milj in Sergij Štoka s Kontovela.

Kantavtorja Tul in Štoka med Slovenci na Laškem

»20 let boja in dela«

S predstavitev
brošure v DSI

Ob dvajsetletnici avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine je svetovalska skupina Slovenske skupnosti v deželnem svetu izdala 40 strani obsegajočo brošuro o delu Slovenske skup-

nosti v okviru dežele. Pri brošuri je sodelovalo 14 avtorjev, najtehtnejši pa je gotovo prispevek, ki ga je napisal Ivo Jevnikar o delu Slovenske skupnosti v deželncem svetu.

Zlatomašnika na Tržaškem

Dne 2. julija 1933 sta bila med drugimi posvečena v duhovnika v ljubljanski stolnici Jože Jamnik in Jože Prešeren. Oba sta tik po vojni našla novo, plodno delovno področje na Tržaškem. Oba sta tu doživela zlato mašo, 50-letnico duhovništva. Msgr. Jože Jamnik je praznoval zlato mašo v krogu župljanov v Borštu, ki jim je nad 20 let župnik, v nedeljo, 3. julija popoldne, kar je bilo združeno s tridnevni župnijskim obhajanjem svetega leta. Sledilo je prijetno srečanje.

Dr. Jožeta Prešerna, ki je od leta 1945 kaplan za slovenske vernike pri Novem Sv. Antonu, pa so župljani in sedanji ter nekdanji člani številnih organizacij in skupin, ki jim je bil slavljeneč gibalo in pobudnik, presenetili s slovesno oblikovano in dobro obiskano jutranjo mašo ter akademijo v Marijinem domu v ul. Risorta v popoldanskih urah nedelje 3. julija. Med petjem mešanega in moškega zbora od Novega Sv. Antona ter dekliškega okteta od Sv. Jakoba so se zvrstile čestitke in nagovori, ki so prisotne spomnili na najpomembnejša delovna področja dr. Prešerna: Marijina družba, župnijske skupnosti pri Novem sv. Antonu, svojčas pri Sv. Jakobu, zadnje čase tudi v Trebčah (kjer je tudi bila slovesna maša), skavtska organizacija, nekdanja Slovenska dijaška zveza, Pastirček in še bi lahko naštevali.

V provincialni hiši šolskih sester v Trstu pa so istega dne praznovali

ob koncu duhovne obnove 50 let redovništva kar štirih sester: Frančiške Cucek, Beatrike Škrl, Ludovike Štokelj in Ljudmile Velan.

Vsem slavljencem gredo tudi naše čestitke in voščila, prcdvsem pa topla zahvala.

Dr. STANKO PAVLICA - 90 letnik

Konec maja je praznoval devetdesetletnico znani tržaški zobozdravnik in starosta med slovenskimi zdravniki v Trstu dr. Stanislav Pavlica. Rodil se je v kmečki družini v Rihemberku, študiral pa v Gradcu, Pragi, na Dunaju in v Bologni. Dr. Pavlica je še vedno aktiven tako v poklicu kakor v družbenem življenju, saj je še vedno predsednik Slovenskega dobredelnega društva v Trstu.

Srednja šola
Fran Erjavec
iz Rojana:

»Naočnik in Očalnik«

»Kažipot«

Zlatomašnik dr. Jože Prešeren je tudi svoj duhovniški jubilej delovno proslavil, kot je značilno zanj, saj mladostno in optimistično vedno kaj novega snuje in dela.

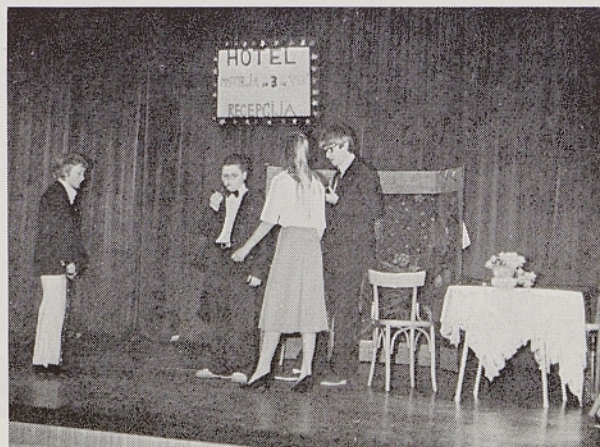
Pripravil in založil je 221 strani debelo, lepo oblikovano knjižico Kažipot za skavte in skavtinje. Izdala jo je Slovenska zamejska skavtska organizacija v Trstu, primerna pa je ne le za skavte in skavtinje, katerim je posebej posvečeno tretje od skupnih sedmih poglavij, temveč za vse mlade in tudi manj mlade. V bistvu gre za molitvenik, ki pa ob mašnih in drugih molitvah objavlja vrsto razmišljanj (nekatera so za Kažipot posebej napisali škofa Jenko in Lenič, profesorji Perko, s. Snežna in drugi, ki niso izrecno imenovani), odlomkov iz svetega pisma in duhovne literature, pesmi, kot tudi čisto izvirnih besedil za osebno molitev.

✦ **JOŽEF VIDAU**

11. aprila je v Pazinu v Istri umrl duhovnik Jožef Vidau. Doma je bil z Opčin, kjer se je rodil 30. maja 1904. Bil je nečak pok. msgr. Jakoba Ukmarja.

Zaključne šolske prireditve

Ob koncu šolskega leta so razne šole priredile zaključne šolske prireditve z razstavami in igricami. Tako je tudi rojanska srednja šola Fran Erjavec iz Trsta pripravila v soboto, 11. junija, prireditev s petjem šolskih zborov in veseloigro Leopolda Suhodolčana »Naočnik in Očalnik«. Igrico je zrežirala prof. Lučka Susič.

Halleyeva repatica je že spet v naši bližini. Le kratka doba nas namreč loči od 1986. leta, ko bo to nebesno čudo spet strašilo naokoli tako, kot je že naše dede leta 1910.

Zaenkrat je repatica prostemu očesu nevidna, kar ni čudno, saj se trenutno nahaja enajstkrat dlje od Sonca kot Zemlja. Zaznali so jo le potem, ko so namerili zelo občutljiv teleskop v točko, kjer bi po računih morala biti.

Vse pa kaže, da bo njeno ponovno srečanje s Soncem imelo 9 ur zamude. Krivdo nosijo astronomi, ki so pri zadnjem določevanju njenega tira zagrešili vrsto merskih in računskih napak.

* *

Za naslednjo igro zadoščata dva enaka kupa kart in dva pladnja A in B. En kup kart držimo pri sebi, drugega postavimo na pladenj A.

Iz prvega, »svojega« kupa potegnemo na slepo karto. Enako karto prenesemo s pladnja A na pladenj B. Lepo premešamo svoj kup. Po

stopek nadaljujemo tako, da vsakokrat, ko potegnemo karto iz svojega kupa, enakovredno karto prenesemo iz pladnja, na katerem se nahaja, na drugi pladenj.

Zelo hitro (matematično bi rekli: eksponencialno) bo na obeh krožnikih enako kart. Razumljivo: če ima pladenj A več kart kot pladenj B, je verjetnost, da je izžrebana njegova karta, večja od verjetnosti, da je izžrebana karta pladnja B. Karte bodo težile k številčnemu izravnavanju.

Pladnja nam ponazarjata dve s cevko povezani posodi, karte pa molekule plina. Saj dobro vemo iz vsakdanje izkušnje, da se molekule gibljejo iz posode v posodo toliko časa, da izravnajo razliko tlakov v obeh posodah.

Opisani model sta si izmislila znanstvenika zakonca Tatjana in Pavel Ehrenfest. Tretji, matematik Poincaré, pa je dokazal, da se kljub izkazani težnji po izravnavanju vse karte prej ali slej, vendar pa »po

dolgem času«, znajdejo tam, kjer so bile v začetku: na pladnju A.

Če spet prevedemo »karte« v »molekule« in »pladnja« v »posodi«, bi to pomenilo, da se »po dolgemu času« molekule iz posode B vrnejo nazaj v posodo A, kjer so v začetku bile. V tem zadnjem pa nas vsakodnevna izkušnja ne potrди, kaj takega še nismo videli!

Navidezna razlika med obnašanjem kart in molekul obstaja samo zato, ker je kart v kupu recimo 50, molekul v posodi pa recimo deset tisoč milijard milijard. Verjetnost za povratek v začetno stanje pri tako ogromnem številu sicer ni nič, je pa tako majhna, da jo moramo zanemariti.

Kljub temu pa je prav, da se zavedamo, kako se nam nekateri naravni zakoni (izravnavanje tlačnih, pa tudi temperaturnih razlik, mešanje dveh različnih tekočin itd.) javljajo kot nekaj nespremenljivega, železnega, so pa v resnici čisto statistične narave.

ŠKOF JOŽEF SMEJ

23. maja je bil v mariborski stolnici posvečen v škofa dr. Jožef Smej. Novi mariborski pomožni škof se je rodil pred 61 leti v Bogojini v Prekmurju. Veliko svojih moči in študija je posvetil rodnemu Prekmurju in Slovencem ob madžarski meji. Napisal je tudi življenjepisni roman o Miklošu Kuzmiču.

II. PRAZNIK »VESELE POMLADI«

Na vrtu Finžgarjevega doma na Opčinah je bil 5. junija letos drugi praznik mladih pevcev otroškega in mladinskega zbora »Vesela pomlad«. Spored so poleg obeh zborov izpolnili še plesna skupina Rdeča zvezda iz Saleža, avtor-pevec Ivo Tul iz Milj, ansambel Taims, čarodej Mario Pogačnik iz Sežane, avtor-pevec Sergij Štoka in ansambel Galebi.

† JOŽE KOVAČIČ

Sredi junija je v Kranju umrl igralec in režiser Jože Kovačič. Bil je borec v znani dražgoški bitki in je v partizanih izgubil očeta in brata. Kot begunec s Primorske je leta 1931 v Kra-

nju pomagal graditi spomenik bazoviškim junakom. Veliko moči in izkušnosti je pred leti vložil v obnovo kranjskega gledališča France Prešeren. Bil je vodja otroških predstav, imel je gledališče nadvse rad in rad je tudi nastopal izven njega. Večkrat je igral tudi v filmu.

VII. TABOR ZAMEJSKE MLADINE

Tradicionalni tabor zamejske mladine, ki ga vsakih nekaj let pripravljajo mladinci iz Trsta, Gorice in Koroške, je 18. junija letos pripravila v Števerjanu mladinska sekcija Slovenske skupnosti. Letošnji tabor je bil sedmi, poleg kulturnega in zabavnega programa pa je bila na sporedu tudi okrogla miza o samostojnem političnem nastopanju Slovencev v zamejstvu.

† MIŠKO KRANJEC

V Ljubljani je 8. junija umrl pisatelj Miško Kranjec. Rodil se je 15. septembra 1908 na Veliki Polani v Prekmurju. Z njegovimi leposlovnimi deli je Prekmurje s svojimi ljudmi stopilo v slovensko književnost.

ŠE EN SLOVENSKI ŠKOF

V nedeljo 12. junija je bil v ljubljanski stolnici posvečen v škofa stolni kanonik in dekan prelat Jožef Kvas. Novi pomožni škof ljubljanske nadškofije se je rodil v Cerkljah na Gorenjskem leta 1919.

† FRANC LESKOŠEK - LUKA

V Ljubljani je v začetku junija umrl narodni heroj Franc Leskošek-Luka. Med vojno je bil prvi komandant slovenske partizanske vojske. Po vojni pa je zavzemal vodilne položaje na zvezni in republiški ravni.

60 LET TRŽAŠKE PROVINCE ŠOLSkih SESTER

Šolske sestre na Tržaškem so 11. junija proslavile 60-letnico plodnega dela. Kongregacija šolskih sester je bila leta 1922 razdeljena na province. Ena izmed teh je imela sedež v Tomaju na Krasu. Zaradi težkih poveljnih razmer pa je bil provincialni sedež prestavljen v Trst. Provinci pripada deset postojank. Med temi sta dve v Egiptu. V provinci deluje 72 sester, novih naraščajnc pa je 7.

Milka Hartman: Življenje - Poezije - Melodije

Koroška pesnica in kulturna delavka Milka Hartmanova je doživela 11. februarja 1982 osemdesetletnico življenja. Svečano jo je proslavila slovenska in avstrijska javnost in ji dala priznanje, ki si ga je že davno zaslužila, prejela pa je le razočaranja in preganjanja. Zaradi koroških razmer je mogla doštudirati le do gospodinjske učiteljice in ta poklic je uspešno opravljala z gospodinjskimi tečaji po vsej Koroški do Hitlerjeve zasedbe Avstrije, ob nemškem napadu na Jugoslavijo so jo za dva meseca zaprli v Celovcu, njeno družino pa izselili v taborišče na Bavarskem, kjer je oče umrl, brat Tevžej pa padel v vojski. Po zadnji vojni je nadaljevala z gospodinjskimi in prosvetnimi tečaji, dokler ni leta 1956 hudo zbolela. Invalidno pokojnino ji je preskrbel ravnatelj Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu in znani politik dr. Jožko Tischler, ki je iz lastnega žepa plačal zavarovalnici manjkajoče mesece.

Hartmanova je rojena pesnica in prvo pesem je zapela oktobra 1918. Takole jo začinja:

»Zakaj bi jaz ne pela,
saj mlado sem dekle,
sem vedno prav vesela,
junaško imam srce.«

Če bi pesem prebrali do konca, bi ugotovili, da opeva »slovensko zemljo milo«, da je torej narodnობudne vsebine, da je zapeta v ljudskem duhu in tonu, zelo tekoča in pevna. Tem lastnostim je ostala zvesta do danes, motive pa je razširila na vero, ki se izraža tudi z narodopisnimi običaji in prazniki, na lepoto koroške zemlje v vseh letnih časih, na kmečko delo in navade, na ljubezen in na trpko koroško slovensko stvarnost.

Sodelovala je v vseh listih in revijah med obema vojnama in po drugi svetovni vojni, predvsem pri Celovski Družbi sv. Mohorja in njenih glasilih, in ustvarila okrog 600 pesmi. Toda čakati je morala do petdesetletnice, da ji je Mohorjeva družba izdala prvo samostojno pesniško zbirko **Moje grede** (Celovec 1952). V njih je 80 pesmi. In za sedemdesetletnico je izšla pri isti založbi njena druga zbirka **Lipov cvet** (Celovec 1972). V knjigi je 112 pesmi. Tretja zbirka je izšla leta 1977 pod naslovom **Pesmi z libuškega puela** in prinaša 15 narečnih pesmi. Vsega skupaj je izšlo torej v knjigah 207 pesmi, nekaka tretjina.

Za 80-letnico so se združili Feliks Bister, glasbenik Hanzi Gabriel in slikar Hubert Greiner in pripravili tri knjige z naslovom MILKA HARTMAN, založila pa jih je Celovška Mohorjeva družba leta 1982.

V prvi knjigi z naslovom **Življenje** je Feliks Bister opisal koroške politične in kulturne razmere od začetka stoletja do danes. Vanje je vdela pesnično življenje in delo. Razpravo je poživil s primernimi dokumenti, pismi, razglednicami in fotografijami, ki nazorno dopolnjujejo koroške razmere in težko življenje Hartmanove.

V drugi knjigi **Poezije** je Feliks Bister izbral iz revij, časopisov, koledarjev in iz rokopisov 120 pesmi in jih razporedil po časovnem zaporedju, od 1931 do julija 1981, največ jih je iz zadnjega desetletja. Zastopani so vsi motivi, ki jih je Hartmanova opevala — od ljubezni in domoljubja do lepote in ogroženosti koroške zemlje ter verskih motivov. Vse so na enaki višini kot prejšnje, in čeprav jo je zadelo toliko krivic, je ohranila optimizem in upanje, da se bodo tudi njenim rojakom razmere izboljšale. Ne pozna se ji starost, saj v eni zadnjih pesmi vzklika:

»Kaj starost mi more, če se ji ne vdam — ? Jaz večerne zore dnevu ne prodam.	Ko mi jutro vzide, zabim na starost; in ko večer pride, v drugi dan bo most ...«
---	---

Zadnja neobjavljena pesem iz julija 1981, ko ji je bilo skoraj 80 let, je ljubezenska, čudovito sveža:

»Ah, dragi, s teboj želela sem pluti v barki življenja po valih penečih ob strunah zvenečih na morju ...	Ti žar hrepenenja v srcé si mi vžgal — za slovo le grenki poljub si mi dal. Še duša ga čuti ...«
---	--

In še skromnost, ker se zaveda svoje sposobnosti:

»Kdor bo bral te speve moje,
bo ocenil jih po svoje!
Pevce vsak drugače poje ...«

Med pesmimi je 9 celostranskih slik v črnobeli tehniki Huberta Greinerja. Pri vsaki pesmi je navedeno, kje je izšla, pri nenatisnjenih leto nastanka.

V tretji knjigi, ki ima naslov **Melodije**, je 80 pesmi, ki jih je harmoniziral Hanzi Gabriel. Na desnih straneh so note, na levih besedilo cele pesmi.

Znano je, da je cela vrsta pesmi Milke Hartmanove uglasbenih, saj kot Gregorčičeve, pri katerem se je učila, pojejo že na papirju. Uglasbili so jih številni skladatelji, že leta 1934 Marko Bajuk in pesnica jih je izdala v knjigi: **Đekliške pesmi med cvetjem in v soncu**. Zložila in zapela Milka Hartmanova, harmoniziral Marko Bajuk. Ljubljana 1934 - Samozaložba.

Tako je prišla Hartmanova ob 80-letnici do treh knjig novih ali do zdaj nezbranih pesmi, do izčrpnega življenjepisa in harmonizacije 80 pesmi po enem samem skladatelju. Knjige so vsem približale to najuglednejšo koroško pesnico, ki je dobila do zdaj za svoje pesniško delo samó tržaško literarno nagrado VSTAJENJE za leto 1972, ko je izšla njena druga pesniška zbirka **Lipov cvet**.

O prvih zbirkah glej Mladiko 1968, 162-63; 1973, 101; 1979, 43.

Andrej Kokot: Kaplje žgoče zavesti

Koroški pesnik Andrej Kokot je prišel lani pri Založbi Drava, Celovec - Borovlje, do devete pesniške zbirke, če štejemo tudi nemško **Die Totgeglaubten**. Zbirko je pod naslovom KAPLJE ŽGOČE ZAVESTI uredil Matjaž Kmecl in ji napisal spremne besede. V njih pravi: »Kokotove pesmi so med najbolj žalostnimi, kar jih pozna slovenska literatura, ne cmerave, bog varuj!, nekako moška, trda, premolčana, vase zagrizena žalost odmeva po vseh njenih kotih; predsmrtne rotitve in nerazumna zvestoba jim dajajo prizven mračnega patosa«.

V novi zbirki je v petih ciklih 32 pesmi. Prvi cikel je dal vsej zbirki naslov, zato je v njem jedro pesnikove izpovedi. Kokot se je čudovito umiril, nič več glasno ne protestira in ne grozi z uporom, prišel je do spoznanja, da je današnja koroška stvarnost tako brezupna, da je ne more spremeniti. Vendar ne more peti drugače, kot razkrivati sramoto, čeprav bi si ljudje želeli »lepe in čiste pesmi«:

»Toda tu pri nas ne morem drugače.
Tu ima vsaka beseda dvojen pomen.
A jaz nočem, nočem za laž dobiti pogače,
jaz nočem in ne morem nositi dvojnih imen«.

Na Koroškem se ničesar več ne dogaja, tu je vsako upanje odveč, nihče se ne zmeni zanj, vendar pa bi rad, da bi ljudje »prepoznali moj obraz«. Nihče ne sluti, kaj se z zemljo godi, razklan je na dvoje, dolžijo ga, da so njegova početja sami atentati, zato se sam zaklepa v temnico. Samo enkrat je zamahnil s krili svoje svobode, pa so mu jih obstrigli in znašel se je tam, »kjer se krivica pravi v brk smeji«. Zaveda se, da je njegovo početje jalova setev, »zakaj njiva je hladna in nezorana«, a kljub temu čaka na žetev.

Ves cikel je ena sama žalostinka, vrsta bridkih ugotovitev, podanih s kratkimi, odsekanimi stavki. Kmecl pravi, da zveni ta cikel »kot ubrano in melodično koroško petje«. Pretresljivo naslikana stvarnost in prav tako pretresljivo vztrajanje v njej in upanje v žetev.

V drugem ciklu se v dnevih samote in črnih misli zateka v mladost, kjer je bilo vse lepo in njegovo. Na robu večera želi pozdraviti preproste ljudi, »ki so v zemlji / pustili svoje sledi«. Vzeli so mu njegovo goro in dali hišam in njivam druga imena. Zdaj prihaja ta gora vsak dan

k njemu in »mi na samem s soncem v naročju / želi dober dan«. Šel bi rad med rože, trave, drevesa v gozdu, kam daleč »in prisluhnil molku noči«.

V tretjem ciklu **Rosa mojega jutra** poje v devetih pesmih o ženi, podobno, kot je pel že v prejšnji zbirki. Žena, roža, mu je prinesla maj, pesem pomladi, srečo in zadovoljstvo. Svoje razpoloženje opeva z izbranimi, idiličnimi izrazi, saj je njegova sreča neizmerna, z žarom njenih oči pa bosta trkala »na vrata sovraštva, / jih zaznamovala / z utripom ljubezni«.

V četrtem ciklu **Noč ledenih smerokazov** se spet vrača koroška stvarnost. Odpoveduje se predstavam klovnov in vlogi nabiralca praznih spominov. Koliko gneva je zakopanega »v grobljah živih teles«, toda nihče nima poguma, da bi »svetlobi odklenil življenje«. Vabili so jih na pobratenje, toda iz oči dobrikastih obrazov je ob popitih kozarcih zasikal nekdanji čas: »Vrnili smo se v noč / ledenih smerokazov«. Med vojno je bil lačen, potem so mu vzeli dom. Lačne hijene so ustavile sanje njegove mladosti. Čreda »volnenih duš« je brezbrizno šla proti krvave-mu obzorju.

V zadnjem ciklu **To ni več pesem** je prišel obup do viška. »Moj jezik je zdavnaj iztrgan«, ugotavlja v prvi pesmi. Z zadušnim krikom na jeziku »diham tišino prezira«. Njegove besede se mu vračajo »boječe in trudno«. Njegovo življenje je kakor košček spomina, »shranjen nad ugaslim zapečkom«. In končna ugotovitev: »to ni več pesem, ne želja, niti utrip srca«.

Kokotova zbirka Kaplje žgoče zavesti je pretresljiva izpoved človeka, ki se je vse življenje trudil, da bi pomagal izboljšati razmere svojih rojakov na Koroškem, a je moral razočaran ugotoviti, da se tu nič ne spreminja, tu je vsako upanje odveč, tu se nihče ne zmeni zanj, naj bo živ ali mrtev. Ljudje so se zaprli vase, vdali v usodo, pot v noč jim kažejo ledeni smerokazi. Kokot je ob teh razmerah tako pretresen, da trga počasi besede iz sebe in jih sklada v žalostinke, prepojene z ljubeznijo do rojakov, in s človečanstvom.

Oblikovno so pesmi moderne, le v prvem ciklu imajo po dve ali tri štirivrstične kitice s prestopno rimo. Jezik je izbran in svež.

O prejšnjih Kokotovih zbirkah glej Mladiko 1980, 133.

Valentin Polanšek: Bratovska jesen

Koroški pesnik in pisatelj Valentin Polanšek je do zdaj izdal tri pesniške zbirke za odrasle, dve za otroke, knjigo črtic in pri MD v Celovcu obširen roman **Križ s križi** o medvojnih letih na Koroškem s precej avtobiografskimi potezami (glej Mladiko 1981, 97-98).

Leta 1981 in 1982 pa je izšel pri Založbi Drava, Celovec - Borovlje, nov roman v dveh dnjigah **Bratovska jesen**,

ki obsega 506 strani in je pravi »veliki tekst«. Valentina Polanška.

Na zavihu druge knjige je avtor takole predstavil oba glavna junaka romana: »Oba sem poznal, Domna in Matvezja — to sta njuni partizanski imeni. Rodila sta se v sončnem kraju vzhodno od Železne Kaple, pod Peco — v kraju moje mladosti. Strašna bratovska jesen 1944 je

uničila dvoje mladih življenj, dva mlada zavedna koroška Slovenca! Želel bi, da ostaneta vsem rojakom in zanamcem v svetlem spominu, ožarjenem od njune vere v lepšo prihodnost«.

Roman se začne oktobra 1944, ko so se partizani že precej razširili po Koroškem, vendar jih še ni bilo toliko, da bi se mogli spuščati v Nemci v večje spopade. Opravljali so predvsem kurirske naloge, organizirali, mobilizirali koroške fante, ki so bili v nemški vojski, in delali manjše sabotaže. Brata Domen in Matevž sta bila obveščevalca in kurirja, Domen komandant kurirske čete TV 32, Matevž nekak samostojen organizator. Pisatelj ju spremlja na njihovih potih, pogosto pa posega nazaj, da poudari koroške razmere do plebiscita, ko so nemški nacionalisti slovenske izobražence »izgnali, izselili, pozapri, slovensko besedo izgnali iz javnosti«. Zdaj so se razmere spremenile, ugotavlja Domen: »Partizanščina dela iz naših ljudi nekaj novega. Spominjam se svojcev tam v kapeških doleh. Zdaj se ne bojijo več Nemcev. Ker čutijo vedno večjo partizansko moč. In kako svinjsko ravnajo Nemci s civilnim prebivalstvom, ker ne morejo partizanskim enotam do živlega. Tirajo jih v zapore, pretepajo jih in izseljujejo. Če pomislim na katastrofo pri Hojku v Lepeni! Letos januarja je bilo. Starega deda devetdesetletnika, gospodarja in gospodinjjo pobijejo, sežgejo na domačih tleh, kjer so delali vse svoje življenje ob pičlem kmečkem kruhu«. Ta ded je bil ded pisatelja Polanška.

Zaradi partizanov so začeli ljudi izseljevati: »Trije policisti so prišli, sive uniforme so imeli, esesovci. Nekdo je potegnil iz torbe listo in bral imena naših ljudi, matere, brate, svakinje in sestre. A mene ni imenoval. Sestra Micka je bila ravnokar v hlevu, da bi z Nežinim Tončkom kidala gnoj. Pol ure časa so jim dali, da naj se odpravijo za odhod in s sabo vzamejo samo lahko ročno prtljago. Med priganjači je bil civilist, ki je trosil med svoje besedičenje tudi slovenske izraze«.

Če je kdo odšel k partizanom, so Nemci domače zaprli ali poslali v taborišče, kar je pomenilo čakalnico za krematorijsko smrt. Domnova in Mateževa mati se ni upirala, ko sta odšla sinova v gozd: »Ona bo žeberala za srečno pot obeh sinov in vseh partizanov, pa tudi za srečen povratek tistih, ki so bogve kje po svetu v ujetništvu, da se vrnejo živi po skorajšnjem koncu vojne na svoje domove«. Oče pa jima je naročil, naj gresta h kakšni tuji enoti, da ne bosta hodila tod okoli, ker se ni zanesti »na mnogo ljudi. Četudi so drugače naši domačini in Slovenci«.

Mnogi so bili nezaupni do partizanov, ki so širili komunizem in socialno revolucijo, na drugi strani pa so partizani sumili vse, posebno odkar je nastopila varnostna služba, poznejša OZNA. Vrečkova gospodinja je takole sprejela prve obsodbe: »Za božjo voljo, tako pa res ne morete delati. Kdo bo še verjel, da se borite za nas vse, za slovensko bodočnost in svobodo? Zakaj privlečete Mijo v našo hišo in jo tukaj obsodijo? Saj nismo sodnija... Ne, tako pa res ne! Potemtakem je vsak že sumljiv, če je kdajkoli v Kapli bil? Tako ni po pravici. Vi pa se vendar borite proti krivicam!«

Tretji so bili vezani na eno in drugo stran. Bogata Podlesnikova hiša, kamor je zahajal Matevž kot partizan, je partizane »pogosto in izdatno gostila. Četudi so

bili trije domači sinovi v nemški vojski. Usoda! Tisočera na Koroškem med Slovenci in antifašisti.« Služiti so morali v nemški vojski, daleč od doma, zato se niso mogli pridružiti partizanom, tudi če bi se hoteli. Na drugi strani pa to ni koristilo domačim, saj so jih vseeno izselili, če so se oblastem zamerili.

V teh razmerah se gibljeta Domen in Matevž in hodita nekoliko svoja pota, ker sta demokrata in kristjana. Oba sta bila kmečka proletarca, Domen hlapec pri bogatem kmetu, Matevž drvar, precej časa je živel v Ljubljani in Gornjem gradu, ko je pobegnil iz nemške vojske. Pisatelj je ob njima prikazal koroške politične, verske in gospodarske razmere, ker neprestano posega v preteklost in dopolnjuje podobo. Veliko prostora odmerja tudi ljubezni, ker sta bila oba usodno zaljubljena: Domen v Minko, ki je umrla in je ni mogel pozabiti, Matevž v Lonko, ki se je sicer poročila s stricem, a hodila z Matevžem. Šele proti koncu ga je osvojila partizanka Vesna in mu dala otroka, vendar ga ni videl.

Konec je za oba tragičen. Domna so na Komnu presenetili v koči, ga ustrelili in zažgali, Matevž pa je bil ranjen blizu doma, skrnil se je, toda Nemci so ga našli in za domačo hišo ustrelili v tilnik.

V romanu je pisatelj prikazal borbo Korošcev za narodni obstanek v Avstriji, najprej z zakonitimi sredstvi, kot so razna društva in cerkev, po priključitvi k Nemčiji in med vojno s partizanskim gibanjem. »Ne bodo iztrebili nas Slovence z naše zemlje,« zatrjujejo tisti, ki so se navzeli partizanske miselnosti. In še do nekega spoznanja je prišel Minka: »Zvesti ljudje so srečni, pa naj pride, kar hoče. Zvesti in srečni ljudje imajo vedno vsega dovolj.«

Pripovedovanje je sočno in nazorno, nekoliko predolg so včasih razgovori, ki predstavljajo jedro knjige. Videti je, da je pisatelj nastopajoče osebno poznal, zato jih je podal življenjsko verno in dokumentarno.

Uvod v knjigo je napisal Emil Cesar, ki je tudi zapisal: »Natis romana **Bratovska jesen** je torej vzpodbudno dejanje. Zaradi svoje monumentalne zasnove je trenutno, poleg spominov Karla Prušnika-Gašperja **Gamsi na plazu**, najtehtnejši spomenik koroškemu slovenskemu delavcu in kmetu, trpinu in borcu v boju, ki ga je bojeval, skupaj z drugimi narodi, proti fašizmu... Roman sodi med najtehtnejše dosežke v razvoju in življenju slovenske književnosti v Avstriji po drugi svetovni vojni, predstavlja pa tudi uspeh in obet v nadaljnjem literarnem ustvarjanju Valentina Polanška.«

Slovenski nacionalizem

V reviji **Teleks**, Ljubljana - 9.6.1983, smo v članku »O Virih in Nožih nacionalizma« lahko brali o »razgaljajočem« posvetu o nacionalizmih v Jugoslaviji. Med drugimi poroča avtor članka tudi o posegu Slovenca Leva Krefta. Ta je trdil, »da majhni narodi niso niti najmanj imuni pred ofenzivnim nacionalizmom ... (to je trdil v polemiki z J. Vidmarjem) ... Bistvo nacionalizma ni v tem, koliko ljudi šteje kaka nacija ... Slovenski nacionalizem v sodobnih jugoslovanskih razmerah ne brani, ampak napada ...«

A. Geržinič: Boj za svobodo slovenskega šolstva na Primorskem

Pred kratkim je izšla v Argentini v Buenos Airesu pri Slovenski kulturni akciji pomembna knjiga Alojzija Geržiniča **Boj za slovensko šolstvo na Primorskem** za delovanja dr. Srečka Baraga pri ZVU. Gre za zgodovinsko delo, ki ga je Geržinič sestavil po dokumentih, ki jih je Srečko Baraga odnesel s seboj v Argentino, ko je februarja 1948 zapustil službo šolskega svetovalca pri ZVU v Trstu. To so edinstveni dokumenti, zaupni, italijanski in slovenski, dokumenti o borbi za slovenske šole in proti njim, dokumenti, ki jih ni v Trstu, a brez katerih ni mogoče pisati zgodovine slovenskega šolstva tistih let. Baraga jih je vzel s seboj z namenom, da bo napisal zgodovino, toda drugi opravi in bolezen in smrt so mu to preprečili, zato je vse skupaj zapustil prof. Geržiniču.

Prof. Alojz Geržinič je že pod Nemci organiziral leta 1944 slovenske osnovne šole na Tržaškem in sodeloval tudi pri slovenskih oddajah tržaškega radia. O svojem delu je napisal knjižico **Pouk v materinščini — da ali ne?** Delo za slovensko šolstvo na Tržaškem v zadnjih mesecih nemške okupacije (Buenos Aires 1972). Ker je od vsega začetka pomagal Baragu pri njegovem delu, je poznal tudi ozadje, ki je bilo ostalim zakrito. Pri delu se je poslužil tudi nekaterih razprav, ki so izšle med tem o slovenskem šolstvu, tako Draga Pahorja Prispevki k zgodovini obnovitve slovenskega šolstva na Primorskem 1943-1945, raznih doktorskih disertacij in predvsem Primorskega dnevnika, ki je v tisti dobi veliko pisal o šolskem vprašanju.

Dne 9. junija 1945 so v Beogradu odtegnili upravni in sodni oblasti italijanske vlade Julijsko krajino in jo razdelili v cono A, ki so jo prevzeli v upravo zavezniki, in cono B, ki je ostala v jugoslovanski upravi. ZVU je ustanovila tudi poseben urad za šolstvo in ta je nameraval organizirati slovenske šole. Toda proti zavezniškim slovenskim šolam so se takoj postavili jugoslovansko usmerjeni Primorci, organizirani v PNOO, in Italijani. Prvi so hoteli, da prizna ZVU šole, ki

so jih ustanovili partizani in jih je vodila prosvetna komisija, katere na čelu je bil Drago Pahor. Proveditor Tavella pa je že 9. avgusta 1945 izročil poročniku Simoniju, ki je vodil šolski urad, spomenico proti slovenskim šolam. Spomenico, ki je bila tajna, je dobil v roke dr. Baraga in jo Geržinič objavlja v knjigi. Na drugi strani pa so imeli že prej zastopniki PNOO pogajanja s Simonijem, vendar se niso mogli sporazumeti. Značilno razpoloženje, ki je vladalo med večino tržaških Slovencev v tistih mesecih in ki ga je zapisal odv. dr. Tončič v Primorskem dnevniku 5. avgusta 1945: »Ali načelo enakopravnosti, kakor ga je postavila italijansko-slovenska antifašistična zveza, ali — nič; rajši bomo še nadalje poučevali svoje otroke skrivaj po luknjah, kakor smo jih dolga desetletja pod tujčevo peto.«

Ker s predstavniki PNOO niso zavezniki mogli rešiti šolskega vprašanja, so se obrnili tudi na drugače misleče. Dne 9. julija 1945 se je vrnil iz Dachaua kaplan Peter Šorli in takoj začel zbirati okrog sebe somišljenike, da bi vzpostavili slovensko šolstvo. Našli so stik s poročnikom Simonijem. Stik z njim je našel tudi dr. Alfonz Čuk, duhovnik iz Gorice, in ta je priporočil dr. Antona Kacina, katerega je v začetku septembra Simoni imenoval za okrožnega nadzornika slovenskih šol na Goriškem.

Dne 1. avgusta 1945 pa je prišel v Trst k Simoniju dr. Srečko Baraga, ravnatelj slovenske begunske gimnazije v Monigu pri Trevisu. O prihodu je sam zapisal: »Jaz sem prišel v Trst s točnim načrtom: preseliti našo gimnazijo v Trst, por. Simoni pa je hotel šole organizirati slovenske šole in za to nalogo je potreboval ljudi. Po skoraj dvehurnem pogajanju je pristal na mojo zahtevo pod pogojem, da mu iz našega profesorskega zbora pošljem vsaj do 15. avgusta človeka, ki mu bo pomagal organizirati slovenske šole v Trstu. To sem obljubil in se poslovil. V Monigo sem takoj sklical profesorski zbor, ki je pa odločil, da moram iti v Trst jaz, gimnazija pa bo prišla, ko bo poskrbel dijaški dom za naše

dijake. To je bila moja naloga, ne pa, da me je v Trst poslala reakcija, kakor so trdili komunisti.«

Baraga je dobil dr. Geržiniča, ki mu je pomagal s šolsko literaturo in ga seznanil z nekomunističnimi profesorji in učitelji. In Baraga pravi: »Po treh tednih sem imel v glavnem vse zakonske osnutke izdelane, učne načrte tudi in zbrano vodilno šolsko osebo.« Gonja proti Baragi se je stopnjevala, toda Baraga je izpeljal poskusno vpišovanje, ki ga je po Tončičevem posredovanju priporočil tudi Primorski dnevnik, sodelovanje duhovnikov pa sta priporočila tržaški in goriški škof. Geržinič sam je nosil po vaseh prijavnice za vpis in doživel marsikatero nasprotovanje, vse pa je popisal in izročil ZVU. Šole so se končno začele, toda Baraga pravi: »Teror — zlasti še na Goriškem — je bil strašen in marsikak učitelj je bil večkrat v smrtni nevarnosti. Tako smo go. Rožo Šuc in go. Sonjo dr. Virnikovo morali celo leto spremljati s policijo, ker jim pristaši partizanov niso pustili poučevati na Opčinah. G. Tine Duh je imel nepremostljive ovire ne Repentabru.«

Dalje piše v knjigi o nastavitvah učiteljev in profesorjev, pri čemer so bile spet velike težave, ker ni bilo domačinov. Težko je bilo vprašanje učnih knjig: ker jih zaradi vojne niti v Ljubljani ni bilo dovolj in so bile drugačnega mišljenja, je Baraga prepričal Simonija, da je začela ZVU tiskati slovenske šolske knjige, napisali pa so jih profesorji, večinoma begunci, ker drugi niso sodelovali, saj je Osobodilni svet za Trst že 21. avgusta 1945 odklonil sodelovanje in podporo zavezniški krajevni upravi. Tako je ZVU izdala 65 šolskih knjig, dva zemljepisna atlasa, Zemljevid Slovenije in 8 ponatisov. Vse rokopise je pregledala in po potrebi popravila posebna komisija, ki so jo sestavljali dr. Kacin, prof. Jevnikar in nadzornik Brenčič.

Dalje opisuje Geržinič po dokumentih proteste, stavke v šolah, navaja profesorske zборе v Trstu in Gorici, tri obširna Baragova poročila o slovenskem šolstvu, Baragov življenjepis za ZVU, ko so 6. februarja 1946 obsodili

v Ljubljani Barago na smrt kot vojnega zločinca, da bi se ga iznebili. Baraga je tako prepričljivo opisal svoje življenje, da so mu zavezniki verjeli in ga obdržali v službi.

V knjigi je še toliko poročil in podatkov, da jih na tem mestu ni mogoče izčrpati. Bili so težki časi, v Trstu se je tedaj bil boj med vzhodom in zahodom, slovenski voditelji niso znali izrabi prednosti, ki so jo imeli v Trstu in Gorici pred premaganimi Italijani, zato smo izgubili vse, ostali sta le šola in radio, za kar ima zaslu-go dr. Srečko Baraga, ki je bil kot nalašč za tisto mesto. Knjigo je vredno prebrati, ker prinaša toliko novega in zgodovinsko utemeljenega.

Martin Jevnikar

Bibliografija slovenskega periodičnega tiska v Italiji od maja 1945 do decembra 1980

Tako se glasi naslov elegantno opremljene ciklostilirane brošure, ki je pravkar izšla v založbi Knjižnice Dušana Černeta v Trstu. Avtor dela je bibliotekar in prosvetni delavec Marjan Pertot. Brošura našteva skupno 317 periodičnih publikacij iz navedenega obdobja. Dodana sta ji imensko in stvarno kazalo, kar dodatno pomaga k preglednosti. Označbe se strogo drže najnovejših norm bibliografije, zato je publikacija tudi s strokovnega stališča resno in temeljito delo.

Ko bralec prelistava 50 strani obsegajoče delo, je predvsem presenečen nad produkcijo periodičnega tiska v za-

mejstvu. Tudi verziran spremljevalec tovrstne dejavnosti med Slovenci v Italiji bo našel v dolgem seznamu marsikaj, kar mu je že ušlo iz spomina, sem in tja pa bo naletel na podatke, ki mu bodo popolna novost.

Poleg našega časopisja in revialnega tiska je v Pertotovi publikaciji pravič sistematično zajet tudi ciklostilirani tisk, vse do skromnih glasil raznih društev, ustanov in organizacij, ki so kdaj delovale v povojnem času na ozemlju slovenskega zamejstva v Italiji. Kjer je bilo le mogoče do podatkov, so navedene vse letnice, imenovani so uredniki in izdajatelji, iz številnih podnaslovov vsaj na kratko spoznamo namene in cilje te in one publikacije. Poleg splošno znanih in še obstoječih tiskov imamo na drugi skrajnosti prave bibliofilske redkosti, kot so tipkana glasila, ki so doživela ne le eno samo številko, marveč so izšla sploh v enem samem izvodu. Višek predstavljata edina izvoda dijaških glasil CVETJE in DIJAŠKI LIST, ki sta bila celo rokopisna.

Bibliografija sega seveda v vsa področja slovenske javne dejavnosti, od politike do prosvete, od športa do sindikalnih dejavnosti, od verskih pa do strankarskih publikacij; pa vse do raznih biltenov in uradnih listov. Prese- neča obilnost mladinskih publikacij in glasil. Med listanjem zvemo ali se spomnimo, da smo v minulih letih Slovenci v zamejstvu premogli tudi nekaj humorističnega tiska, sicer vezanega na aktualne narodnostne probleme.

Brošura Marjana Pertota je v vsakem oziru dragocen prispevek k poznavanju naše preteklosti, in bodoči zgodovinar bo v njej našel tudi dobro izhodišče za raziskave o dobi in kraju, na katerega se nanaša. **S.M.**

DEVIN - DOM LEPE VIDE

Marsikdaj upravičeno tarnamo naš upadanjem števila učencev v slovenskih šolah na Tržaškem in Goriškem. Nezadovoljni smo tudi nad znaki ne ravno visoke kakovosti naših šol. Povedati pa moramo, da je tudi v naših šolah še veliko pozitivnega, kar nas navdaja z občutki ponosa in spodbude za nadaljnje delo.

Kako zelo veliko skrb posvečamo slovenski šoli, je med drugim razvid-

no tudi iz tega, da ob njihovem poimenovanju pripravljamo res kvalitetne prireditve in izdajamo običajno temeljite brošure, v katerih prikazemo osebnost, po kateri je šola poimenovana, zgodovinsko in kulturno sliko kraja ter šolsko življenje.

Maja je doživela takšno slovesnost poimenovanja slovenska osnovna šola v Devinu, ki se odslej imenuje po Josipu Jurčiču. Ob tej priložnosti je pri-

pravljalni odbor za poimenovanje izdal brošuro z naslovom: Devina - dom Lepe Vide. Gre za pravi zbornik, ki ni pomemben samo za Devinčane in njihove bližnje sosede, ampak je zanimiv za vsakega izobraženega Slovenca.

Lojzka Bratuževa je predstavila pisatelja, časnika in politika Josipa Jurčiča, rapsoda slovenske preteklosti, ki je »po duhu in umetnosti še danes blizu našemu človeku«. Veronika Breclj piše o motivu Lepe Vide v slovenski literaturi, o čemer je napisal povest tudi Josip Jurčič.

Osrednji del zbornika obsega zgodovinski prikaz Devina in okolice. Aleš Breclj je opisal te kraje v prazgodovinski in rimski dobi, čas preseljevanja narodov in prihod Slovencev ter nastanek in razvoj devinskega gospodarstva. Zgodovinski prikaz nadaljuje Marko Tavčar s prispevkom o devinskem gospodarstvu od turških vpadov do Napoleona. O Devinu od začetkov XIX. stoletja do razpada Avstro-Ogrske piše ponovno Aleš Breclj. Zadnje poglavje o Devinu in okolici po prvi svetovni vojni do današnjih dni pa sta sestavila skupaj Aleš Breclj in Marko Tavčar. Za ta nadvse zanimiv in tehten zgodovinski pregled sta pisca objavila tudi bogato bibliografijo, ki obsega številne arhivske vire, pričevanja, knjižne publikacije ter članke in eseje.

Odlomek iz zgodovine župnije Sv. Janeza v Štivanu pri Devinu je prispeval Ivan Kretič. Pregled kulturno prosvetnih organizacij v Devinu od začetka stoletja do danes pa je pripravila v posebnem sestavku Alenka Legiša. Zorko Harej piše o skladatelju Hrabroslavu Volariču, ki sicer ni bil Devinčan, a je v Devinu služboval in je tam tudi pokopan.

Sledita še dva sestavka o šolskem življenju: Mariza Škerk Kosmina piše o otroškem vrtcu in šoli v Devinu do leta 1945, Miro Tavčar pa je prispeval nekaj zgodovinskih podatkov o slovenski osnovni šoli v Devinu po drugi svetovni vojni.

Publikacija ima tudi zelo čedno zunanjo obliko. Med besedili je več fotografij in skic ter slika kipa Josipa Jurčiča, delo Franceta Goršeta. Za naslovno stran je poskrbel Edi Žerjal.

Zbornik je veren odraz življenjske moči tamkajšnjih Slovencev, ki že stoletja kljubujejo na tem tako izpostavljenem obmorskem pasu narodnostnega ozemlja. **M. B.**

Čuk

na Obelisku

Agencija za pomirjenje živcev

Predlog za PRIMORSKI TEDEN 1984

Draga kulturna Ljubljana,

kaj pravijo ljudje: da si v zadnjem mesecu vložila pri raznih forumih, od Sekretariata za kulturo do Centralnega komiteta, kakih 15.000 (petnajst tisoč) prošenj, da bi mogla čez mejo brez zloglasnega pologa. Seveda je razlog v prošnjah tako rekoč eden in isti: kultura! Tvoja želja po obdržanju kulturnih stikov z ubogim zamejstvom.

Veš, da si duhovita, mila prestolnica slovenskega naroda?

V tvoj Cankarjev dom pride gostovat kulturno društvo IGO GRUDEN iz Nabrežine, pa razdaja svojo kulturo polprazni dvorani.

V tvoj Cankarjev dom pridejo po dolgih pripravah gostovat dijaki slovenskih višjih srednjih šol iz Trsta, pa jih sprejme skoraj prazna dvorana.

V tvojem Cankarjevem domu se odvije Teden zamejske kulture, pa še tistih 250 sedežev v Okrogli dvorani ne moreš napolniti, pri svojih 250.000 prebivalcih: ko bi poslala vsaj enega na tisoč!

Ljubljana, poslušaj.

Si za to, da priredimo drugo leto v Cankarjevem domu, preimenovanem v Dom doline šentflorjanske, TEDEN ZAMEJSKE KAVE?

Recimo s takšnimle programčkom:

- 1) Pozdrav zamejskemu kofetu
- 2) Večer Santosa
- 3) Večer Bahie
- 4) Vohanje, mletje in praženje kave po komisijah
- 5) Okrogla miza: interesni kavni pluralizem v prošnjah za oprostitev od pologa.

S kofetarskim Smrt fašizmu —
tvoji zamejci

PEPO IZ PADRIČ PIŠE MARKU WALTRITSCHU

Dragi tovariš,

saj bi se lahko bolj slovensko pisal Valtrič, ne? Ampak kaj sem hotel reči. Na GORIŠKEM VALU si poročal o slavlju v Rupci, ko je bila tamkajšnja šola poimenovana po Ivanu Preglju. Omenil si razne udeležence, od župana navzdol. Nisi pa omenil slavnostnega govornika Vinka Beličiča. Misliš, da si s tem opral svoj oportunitizem? Kaj se to pravi, zamolčati Vinka Beličiča, obenem pa valjati po ustih ime klerofašista Ivana Preglja?

Dol z gnilimi kompromisi!

Pepo Junec,
tankist v brigadi »Jaruzelski«

pisma pisma

nian American Literature. 1977) in Debeljakovi antologiji pesništva (T. Debeljak - F. Papež. Antologija Slovenskega Zdomskega Pesništva. SKA, 1982) je zajetna zbirka Jerneje Petričeve pomemben dokument. Želim vendarle, da Mladika ne nasede njeni navidezni kulturni nevtralnosti.

4. maja 1983

Jože Velikonja

JULIJSKA BENEČIJA

Dopisnik v pismu 4. številki Mladike meni, da je edino pravilni naziv za našo deželico (Friuli - Venezia Giulia) Furlanija - Julijska krajina in ne Furlanija - Julijska Benečija. V potrditev tega svojega mnenja navaja Vilfanovo

»Pravno zgodovino Slovencev« iz leta 1961.

Avtonomna dežela Furlanija - Julijska Benečija pa je začela šele leta 1964. Njen statut je bil odobren z ustavnim zakonom z dne 31. januarja 1963, št. 1. Deželna uprava je poskrbela za prevod deželnega statuta v slovenščino ter ga izdala v tisku januarja 1968. V statutu piše Furlanija - Julijska Benečija. Uradno ime za našo deželo je torej Furlanija - Julijska Benečija in kdor tega naziva ne upošteva, ravna samovoljno.

Ne glede na »uradnost«, pa se z nazivom Julijska Benečija v nekem smislu spomnimo tudi naših rojakov Benečanov v Terskih in Nadiških dolinah.

Če bo prišlo do uradne spremembe naziva od Furlanija - Julijska Benečija v Furlanija - Julijska krajina, tedaj bo

seveda prav, da se bomo držali novega uradnega poimenovanja. Mislim, da ima, podobno kot vsaka fizična oseba, tudi pravna oseba pravico, da sama določi svoje ime.

(Podpis)

PRIZNANJE

No, tržaška Gorenjka (Tavčar Z.) je poslala po Mohorski prijetno knjigo v svet. Res je, tako je bilo življenje nekaterih, ko si bil sredi grozot mlad in takorekoč »veselo na gugalnici«. Krepko se izraža, ima poseben dar, da zakroži vsako misel v bogato založen stavek. Kar ji notranje oko pričara in uho sprejme, vsemu zna dati ime, podobno, zna okrasiti, ustvarjati priveske, daje vsakdanji obleki baržunaste in tudi živobarvne našive.

Helena Jaklič

Listnica uprave

Nadaljujemo z objavo seznamov le-tošnjih prijateljev MLADIKE. Podporniki so tisti bralci naše revije, ki so si sami zvišali naročnino preko 10 tisoč Lir.

PODPORNIKI MLADIKE:

- Ignac Marc, Sesljan, 15.000 Lir;
- Jože Markuža, Nabrežina, 15 tisoč Lir;
- Jože Žorž, Štandrež, 12.000;
- Jožko Bratina, Gorica, 15.000;
- Majda Giraldi, Trst, 15.000;
- Anica Zahar, Zabrežec, 20.000;
- Marta Puhalj, Trst, 20.000 Lir.

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD:

Andrej Kranjec iz Trsta je daroval 2.000 Lir, France Gorše iz Sveč na Koroškem 3 US dolarje, Peter Urbanc iz Kanade 15 US dolarjev, France Štekar 5.600 Lir, Marija Oblak iz Trsta 2.000 Lir, Emil Sedmak iz Sv. Križa št. 23, 10.000 Lir, Zlata Bartol iz Kanade 7.000 Lir, Jožef Hlebš iz Avstrije 2 US dolarja.

DAR V SPOMIN

Radijski kolegi in kolegice Danila Lovrečiča darujejo ob smrti njegovega očeta za tiskovni sklad MLADIKE 155 tisoč Lir.

Vsem se prisrčno zahvaljujemo.

* * *

PLANINSKA TRANSVERZALA

Rešitev iz prejšnje številke Slavnik, Sabotin, Matajur, Kobarid, Porezen, Višarje.
Lepa si zemlja slovenska!

zasmehindobrovoljozasme

Po sedemindvajsetih letih skupnega življenja reče ona pri zajtrku:

»Se ti ne zdi, dragi, da bi bil že čas, da bi se poročila?«

»Morda res, ljubica, toda kdo naju bo še vzela?«

* * *

Pri zdravniku.

»Gospod, vaš pulz strašno počasi bije.«

»Nič ne de, saj se mi nikamor ne mudi.«

POSETнице

UROŠ VNETI

Uroš pošilja reviji veliko prispevkov, a ... mu jih stalno odklanja!

(Uredništvo)

* * *

G. BERBER U THANT

Sam U Thant bi rad prisluhnil temu našemu slovenskemu virtuozu na orglah!

(Hubert Bergant)

* * *

VERA BUDAL CB

Zaslужen še živeči tržaški skladatelj.

(Ubald Vrabc)

* * *

BUR LOLA JEZA

Tržaški pisatelj in profesor.

(Alojz Rebula)

»Dragi — zagostoli ženička — proračun sem naredila do konca junija. Toda vse kaže, da bova morala nehati jesti že od petnajstega maja naprej.«

* * *

Na vlaku.

»Gospod, s tem listkom se lahko peljete samo z navadnim osebnim vlakom. Za brzi je dražji listek.«

»Oh, no, rcците strojevodji naj bolj počasi vozi!«

* * *

V potniškem letalu je živahen deček neprestano tekal okrog in motil potnike. Nenadoma se je zaletel v stewardeso in ji prevrnil pladenj poln kave. Ne da bi za trenutek izgubila nasmeh, mu je stewardesa dejala: »Ljubček, zakaj se vendar ne greš igrat ven?«

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

[X. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1983. Izid bo javno razglašeno ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 571326

POSEBNI POPUSTI! OBIŠČITE NAS!